

**รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียน
โรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร**

**A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' DEMOCRACY
BEHAVIOR IN RESPECT FOR OTHERS OF CHUMTANGTALINGCHAN
SCHOOL BANGKOK METRO POLITANT AUTHORITY**

**วิทยานิพนธ์
ของ
นางศิริพร เรืองสุคนธ์**

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วันเดือนปี 28 ส.ย. 2548

เลขทะเบียน 00197594

เลขเรียกหนังสือ

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**

พ.ศ. 2547

ISBN 974-373-420-1

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิระ	ประเสริฐศิลป์
กรรมการ	ดร.พิวัตร	มณีโชติ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยการให้คำแนะนำปรึกษา ปรับปรุงแก้ไขด้วยความห่วงใย ความกรุณา และเอื้ออาทรของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีระ ประเสริฐศิริ เป็นประธานกรรมการควบคุมและดร.พิพัฒน์ มณีโชติ นักวิชาการศึกษา 8 ว. สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาประถมศึกษาแห่งชาติ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดตลอดมาจนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จเป็นฉบับสมบูรณ์ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภรณ์ ลิ้มบริบูรณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์มณีเหมทานนท์ ที่กรุณาให้กำลังใจและคำแนะนำอันมีค่าในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งผู้อำนวยการวิลาวรรณเพชรอาวูร ผู้อำนวยการประยูร ผู้อำนวยการนพรัตน์ ศรีราตรี ที่ช่วยแก้ไขบทความภาษาอังกฤษให้ถูกต้องสมบูรณ์ และผู้เชี่ยวชาญสามท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ พระมหาหรรษา อมมหาโร นายวิชาญ เจริญวิไลรักษ์ และนางสาวลัดดาวัลย์ แสงลำลี

ขอขอบคุณคณะครูและนักเรียนโรงเรียนชุมทางคลังชั้น เขตคลังชั้น ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์และร่วมมือในการดำเนินงานจนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ประการสุดท้าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณและซาบซึ้งในความมีน้ำใจของพี่ เพื่อน และน้อง ๆ ที่คอยให้กำลังใจให้ความช่วยเหลือตลอดมา

นางศิริพร เรืองสุคนธ์

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดลิ่งชัน
กรุงเทพมหานคร

A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' DEMOCRACY BEHAVIOR IN RESPECT
FOR OTHERS OF CHUMTANGTALINGCHAN SCHOOL
BANGKOK METRO POLITANT AUTHORITY

บทคัดย่อ
ของ
นางศิริพร เวียงสุคนธ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

พ.ศ. 2547

ศิริพร เรืองสุคนธ์. (2547). รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน
โรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. คณะกรรมการควบคุม :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ ประเสริฐศิลป์ ดร.ทิวดี มณีโชติ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบและศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนา
พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น จำนวน 26 คน และกลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวน 447 คน เครื่องมือที่ใช้
เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน
คุณธรรมของนักเรียนและแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน รูปแบบ
การวิจัยเป็นการทดลองนักเรียนกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนา
พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โดยใช้ระยะเวลาห่างกัน 3 เดือน การวิเคราะห์
ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยประกอบด้วย การสร้างความตระหนักใน
ด้านคุณธรรมแก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง การที่นักเรียนได้เห็นแบบอย่างที่ดีเป็นประจำและ
โรงเรียนจะเสริมกิจกรรมด้านประชาธิปไตยทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน จัดบรรยากาศและ
สภาพแวดล้อม ส่งเสริมกิจกรรมพิเศษ และสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติ การเสริมแรงด้วย
การยกย่อง ชมเชย ประกาศเกียรติคุณให้รางวัลนักเรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรม

2. ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้นต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร บุคลากร
ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยกับรูปแบบที่นำมาใช้

3. หลังจากการใช้รูปแบบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียน
ชุมทางดิ่งชั้น กรุงเทพมหานครแล้ว พบว่า มีพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม
สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' DEMOCRACY BEHAVIOR
IN RESPECT FOR OTHERS OF CHUMTANGTALINGCHAN SCHOOL
BANGKOK METRO POLITANT AUTHORITY

AN ABSTRACT
BY
MRS.SIRIPON RUANGSUKON

Presented in partial fulfillment of the requirements
For the Master of Education program in Educational Administration
At Bansomdejchaopraya Rajabhat University

2004

SIRIPON RUANGSUKON. (2004). A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' DEMOCRACY BEHAVIOR IN RESPECT FOR OTHERS OF CHUMTANGTALINGCHAN SCHOOL BANGKOK METRO POLITANT AUTHORITY. GRADUATE SCHOOL, BANSOMDEJCHAOPRAYA RAJABHAT UNIVERSITY. ADVISORS : ASSISTANT PROFESSOR WIRA PRASERTSILP, DR.TIWAT MANEECHOTE

The purpose of this research were to create and to analyze the result of the model application in relation to the development of student's democracy behavior in respect for others by observing their behavior in Chumtangtalingchan school under Bangkok Metropolitan Administration.

The population of this study included 26 people of Chumtangtalingchan school, and the samples of this study included 447 students. The instruments were questionnaires asking the teachers' opinions toward the developed model and the behavior recorded observation. The pattern of this study tried a group of the students with pre - test and post - test about 3 months. The collected data were subsequently analyzed by using mean, standard deviation and t - test for hypothesis testing.

Results of this study were as follows :

1. A model for developing student's democracy behavior was developed by building up an awareness for the administrators, the teachers and the parents so that they trained the democracy activities inside and outside classroom; creating school climate and environment; supporting the provision of extracurricular activities, inculcating an awareness in students to express the respect for others; and providing reinforcement by giving compliments, praise, as well as honor certificate.
2. The population and the Samples agree with a model for the development of student's democracy behavior in respect for others of Chumtangtalingchan School.
3. Upon having organized activities, based on the developed model, the statistically significant difference of the pre - test and post - test scores of the students was found at the .01 level.

สารบัญ

	หน้า
ประกาศคุณูปการ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข-ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง-จ
สารบัญ.....	ฉ-ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
สมมติฐานของการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
1. แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย.....	11
ความหมายของประชาธิปไตย.....	11
พื้นฐานและหลักการประชาธิปไตย.....	15
พฤติกรรมประชาธิปไตยหรือคุณลักษณะประชาธิปไตย.....	18
2. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	23
องค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย.....	25
บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	27
3. ทฤษฎีที่นำมาใช้สร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย.....	
ด้านคุณธรรมของนักเรียน.....	30
ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม.....	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์.....	32
	ทฤษฎีการพิจารณาและเสริมสร้างค่านิยม.....	34
	ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม.....	36
4.	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
	งานวิจัยในประเทศ.....	38
	งานวิจัยในต่างประเทศ.....	42
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
	แบบแผนการวิจัย.....	44
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
	การสร้างเครื่องมือ.....	45
	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	46
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
	การเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ.....	48
	การเก็บข้อมูลพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน.....	48
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	48
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	49
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
	รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน.....	50
	ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม.....	
	ประชาธิปไตยด้านคุณธรรม.....	51
	ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน.....	54
5	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	61
	สรุปผลการวิจัย.....	62
	อภิปรายผล.....	63
	ข้อเสนอแนะ.....	67

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้.....	67
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	67
บรรณานุกรม.....	68
ภาคผนวก.....	73
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	73
แบบสังเกตพฤติกรรมประจำปีโดยด้านคุณธรรมของนักเรียน.....	77
คุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรม.....	80
แบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบ.....	82
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	84

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและบุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน จำแนกตามกลุ่มและเพศ.....	51
2 ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านการธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน	52
3 จำนวนนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านการธรรม แยกตามชั้น	54
4 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรมของนักเรียนก่อนและหลัง การทดลองใช้รูปแบบ จำแนกตามรายชื่อในแต่ละด้าน	55
5 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรมของนักเรียนก่อนและหลัง การทดลองใช้รูปแบบ จำแนกตามรายชั้นเรียนและรวมทุกชั้น	58
6 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรมของนักเรียนก่อนและหลัง การทดลองใช้รูปแบบจำแนกตามรายด้านและรวมทุกด้าน	59
7 การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรมหลังการทดลองใช้รูปแบบของ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 และระดับช่วงชั้นที่ 2 จำแนกตามรายด้านและรวม ทุกด้าน	60

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนทางดิ่งชั้น	10
2	การจัดกิจกรรมสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	26
3	พัฒนาการทางบุคลิกภาพที่เป็นที่ยอมรับตามหลักจิตวิทยามนุษยนิยม 5 ขั้น ของมาสโลว์	33
4	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ	47

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชาชนทั่วไปมักจะคิดว่าประชาธิปไตย เป็นกิจกรรมทางการเมือง ที่เป็นรูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนมักจะจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีการเลือกตั้งตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย มิได้คำนึงถึงการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเมื่อย้อนดูถึงการได้มาของการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงปัจจุบัน พบว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยยังไม่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยที่แท้จริง ซึ่งปรากฏให้เห็นจากการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกวันนี้ เพราะรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น จะเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้มีสิทธิ เสรีภาพ ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายในการปกครองบ้านเมือง ได้รับความยุติธรรมในสังคมจัดการที่ดินกันแบ่งชนชั้นวรรณะทางสังคม ขจัดระบบอภิสิทธิ์ชนในชาติ มุ่งสร้างค่านิยมและยึดถือการประณีตประณีต การใช้เหตุผล และยอมรับนับถือคุณค่าศักดิ์ศรีของมนุษย์ มีความเข้าใจถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่กอบโกยผลประโยชน์เพื่อส่วนตัว ยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่ชอบธรรมยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในสังคม

แต่เมื่อกพิจารณาถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลที่มาจากเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง ต่างก็มีความพยายามที่จะพัฒนาระบบการเมืองไปให้สู่ระบอบประชาธิปไตย แต่ประสบความล้มเหลวตลอดมา จะเห็นได้จากการก่อการกบฏและรัฐประหารเกิดขึ้นหลายครั้ง แต่ละครั้งเป็นการกระทำของผู้มีอำนาจในบ้านเมืองทั้งสิ้น มีการใช้กำลังใช้อาวุธทำให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สินทางราชการและประชาชนเสียชีวิตจากสาเหตุที่ความคิดเห็นไม่ตรงกัน และการไม่ยอมรับกฎกติกาของสังคม หรือไม่มีหัวใจเป็นนักประชาธิปไตย ซึ่งการกระทำเช่นนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตย เมื่อเป็นเช่นนี้แสดงถึงการปฏิเสธการปกครองระบอบประชาธิปไตย และปัจจุบันที่เห็นเด่นชัดจากการทุจริตในการเลือกตั้ง มีการใช้เงินซื้อเสียง และบางคนไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งหรือไม่ใช้สิทธิออกเสียง เพราะคนไทยชอบอิสระเสรียึดตนเองเป็นหลัก ไม่คิดถึงคนอื่น ชอบให้สิทธิเสรีภาพแก่ตนเองและมิได้สิทธิของผู้อื่น ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน "คนเรามีสิทธิเสรีภาพแต่ถ้าใช้สิทธิเสรีของแต่ละคนเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์เชื่อว่าจะต้องไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นด้วย

คนเราจึงมีสิทธิเสรีภาพเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่ได้ ต้องมีพอสมควร เสรีภาพต้องจำกัด จะว่าไม่จำกัด ไม่ได้ในสังคมหรือในประเทศเสรีภาพของแต่ละคนจะต้องถูกจำกัดด้วยเสรีภาพของผู้อื่น จึงเห็นว่า “พอสมควร เป็นสิ่งที่สำคัญ” จากพระราชดำรินี้ คนไทยทุกคนต้องน้อมปฏิบัติ

จากกรณีดังกล่าว ประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตยเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ นานา แต่เมื่อได้มาแล้วก็ไม่ได้ปฏิบัติหรือธำรงรักษาไว้ให้คุ้มค่า เหมือนหนึ่งว่าไม่เห็นความสำคัญ ทั้งยังไม่เข้าใจในระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยดีพอ นักรัฐศาสตร์ได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงเหตุผลต่าง ๆ หลายด้าน เช่น พรรคการเมืองที่มีอยู่ไม่มีระเบียบวินัย สถาบันรัฐสภา ไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดผู้นำทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยไม่เอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ชัยอนันต์ สมทวณิช 2529 : 1) แต่อย่างไรก็ตามความสำเร็จของประชาธิปไตยในแต่ละระบบการเมืองจะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์แห่งเงื่อนไขต่าง ๆ และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสถาบันทางการเมืองยังขึ้นอยู่กับประชาชนในแต่ละสังคมด้วยว่ามีความรู้ ความเชื่อมั่น ความศรัทธา และมีทัศนคติต่อสิทธิประชาธิปไตย มากน้อยเพียงใด หากพลเมืองในสังคมนั้นมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย และมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยแล้วจะเป็นผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของสังคมนั้นประสบความสำเร็จ ฉะนั้นความสำเร็จของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย นอกจากขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์แห่งเงื่อนไขต่าง ๆ รวมทั้งประสิทธิภาพในการทำงานของสถาบันการเมืองแล้ว ยังขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยอีกด้วยว่ามีลักษณะเอื้ออำนวยต่อรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่เพียงใด สิ่งเหล่านี้ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการอบรม กล่อมเกลา สถาบันที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ นอกจากจะเป็นครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันที่สำคัญอีกสถาบันหนึ่ง คือ สถาบันการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งมีอิทธิพลและมีบทบาทในการปลูกฝังลักษณะนิสัยให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นประจักษ์เป็นวิถีชีวิต เพราะประชาธิปไตยเป็นขบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติ

การเริ่มต้นของการเรียนรู้และปฏิบัติเริ่มตั้งแต่อยู่ในวัยเด็กเพราะวัยเด็กเป็นวัยที่มีความคิดบริสุทธิ์สามารถซึมซับสิ่งที่ได้รับการสั่งสอนอบรมได้โดยง่าย ดังนั้นนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นสถาบันที่เหมาะสมที่สุดในการปลูกฝังพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (ชวน หลีกภัย 2543 : 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นั่นคือครูผู้สอนต้องเน้นให้นักเรียนตระหนักและนำเอาหลักประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่

ทัดเทียมกันมาใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย โรงเรียนประถมศึกษาต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างจริงจัง และคาดว่าเมื่อนักเรียนจบระดับประถมศึกษาไปแล้ว สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถช่วยสร้างเสริมสังคมให้เป็นประชาธิปไตยอีกด้วย กิจกรรมที่โรงเรียนจัดทุกกิจกรรมทั้งในหลักสูตรประถมศึกษาและกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะต้องมุ่งฝึกความเป็นนักประชาธิปไตยที่มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย สถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัวจะต้องช่วยกันหล่อหลอมจิตใจนักเรียนให้มีจิตใจประชาธิปไตย ครูและผู้ปกครองก็ต้องแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามหมวด 5 มาตรา 81 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้อง สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เมื่อเป็นเช่นนั้นโรงเรียนจึงต้องดำเนินการจัดกิจกรรมและปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย นั้นหมายถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคล คือ การอยู่ร่วมกันปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งกาย วาจา ไม่ก้าวร้าวในสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์ เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหา เพื่อความผาสุกของส่วนรวมตลอดจนการใช้สติปัญญา และอีกนัยหนึ่งคือ การยึดถือพฤติกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่สำคัญ ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 3 ประการ คือ

1. ศาสดาธรรม รู้จักเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน
2. สามีคิธรรม รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
3. ปัญญาธรรม รู้จักใช้เหตุผลในการทำงานและแก้ปัญหา

ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภมาศ เพชรสมบัติ (2540 : 22 – 25) ที่กล่าวถึง บุคลิกภาพประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา และคุณลักษณะที่ใช้เป็นเกณฑ์วัดพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านศาสดาธรรม สามีคิธรรม และปัญญาธรรม ไว้ดังนี้

1. ศาสดาธรรม คือ การเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่

1.1 เคารพในร่างกาย คือ แสดงความเคารพทุกครั้งที่พบ เคารพเพื่อน เคารพบิดามารดาก่อนไปและหลังกลับจากโรงเรียน เคารพผู้ใหญ่นักเรียนทุกคนที่พบ เชื้อพึงประธานกล่าวคำดักเตือนไม่แสดงกิริยา ท่าทางหยาบคาย มีความเคารพนอบน้อมต่อคนทุกครั้ง

1.2 เคารพในวาจา คือ การพูดกับเพื่อน ครู พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และคนอื่น ๆ ด้วยถ้อยคำไพเราะมีหางเสียงทุกครั้ง ใช้คำแทนชื่อตนเองที่เหมาะสม ไม่กล่าวถึงบุคคลอื่นในแง่ร้าย สรรเสริญผู้อื่นด้วยความจริงใจ พูดแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นจริงไม่กล่าวโดยไม่ตรงความเป็นจริง

1.3 เคารพในความคิดเห็น คือ การตั้งใจฟังครู ฟังเพื่อน อภิปราย และทุกครั้งต้องติดตามด้วยว่าถูกต้องหรือไม่ เชื่อถือได้หรือไม่ ไม่พูดแซงโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่แสดงกิริยามารยาทไม่เหมาะสมในขณะที่มีผู้แสดงความคิดเห็น เช่น ทำเสียงดัง และต้องฟังผู้อื่น และติดตามไปด้วยจนจบ จึงพิจารณาว่าควรคัดค้านหรือสนับสนุน ถ้าผู้อื่นพูดหรืออภิปรายไม่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองต้องฟังให้จบ และไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง

1.4 เคารพในกฎเกณฑ์ คือ การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มอย่างเคร่งครัดปฏิบัติตามกฎของห้อง กฎของโรงเรียน ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎหมาย กฎจรรยา ไม่ลักขโมย เชิญธงชาติในวันสำคัญ ถวายความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมศาสดาสวามิภักดิ์ ทำตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เว้นการปะทะทำร้ายต่อชีวิตผู้อื่นในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน

1.5 เคารพในสิทธิของผู้อื่น คือ ไม่ทำความรำคาญให้ผู้อื่น ไม่หยิบของผู้อื่นไม่ล่วงล้ำสถานที่ของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ทำให้สมบัติของผู้อื่นเสียหาย เข้าแถวรับบริการทุกครั้ง ไม่ทำให้ผู้อื่นเจ็บกายและอับอาย ไม่ถือเอาประโยชน์จากสาธารณสมบัติแต่ฝ่ายเดียวและไม่ทำลาย สาธารณสมบัติให้เสียหาย

2. สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือในการเรียนหรือการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การวางแผนในการทำงาน โดยการคิดกระทำร่วมกันทำงานทุกครั้งด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย โดยหวังให้ได้งานมากขึ้นในระยะเท่ากับเวลาที่เคยทำมาแล้ว

3. ปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้เหตุผลในการทำงานตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการทำงานกลุ่มร่วมกัน ให้เหตุในการเลือกประธานกลุ่ม ตั้งคำถาม และคิดอย่างฉลาดใช้เหตุผลในการอภิปรายต่อปัญหาโต้แย้ง หรือแสดงความคิดเห็นโดยไม่ใช้อารมณ์ เลือกใช้เหตุผลและหลักการที่ถูกต้อง เมื่อมีปัญหาสมควรคิดแก้ไขด้วยสติปัญญาและเหตุผลในการศึกษาหาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา

จากการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนชุมชนทางดลิ่งชั้น พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมบกพร่องทั้งทางด้านคุณธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมทางด้านคุณธรรม จะบกพร่องมากที่สุด เช่น พูดคำหยาบคาย การใช้คำพูดไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่ตั้งใจเรียน เป็นเด็กก้าวร้าว ชอบรังแกเพื่อน ชอบพูดแซงขณะครูสอน พูดเสียงไว้วางยขณะเดินเปลี่ยนชั่วโมงเรียน ชอบหยิบสิ่งของของเพื่อน ชอบพูดคุยเสียงดังในขณะ

รับประทาน ไม่รับผิดชอบในงานที่ครูมอบหมาย ไม่แสดงความเคารพครูทุกคนที่พบ ไม่เคารพสิทธิผู้อื่นทั้งในและนอกห้องเรียน ไม่ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกฎเกณฑ์ของห้องเรียนและโรงเรียน ไม่เข้าแถวรับสิ่งของ ขอบแซง หรือแย่งเพื่อนในการรับแจก

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน มีความปรารถนาที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมมากขึ้น จึงทำการวิจัยเพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนชุมทางดิ่งชันให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำรูปแบบจากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นประจำจนเป็นนิสัย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมด้านคุณธรรมของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยสถาบัน มีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ได้แก่ โรงเรียนชุมทางดิ่งชัน สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งตั้งอยู่ในแขวงดิ่งชัน เขตดิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
2. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน บุคลากรสนับสนุนการสอน และนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน บุคลากรสนับสนุนการสอน ปีการศึกษา 2545 จำนวน 26 คน และนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 637 คน

3. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ในปีการศึกษา 2545

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงถึงการเคารพในสิทธิของผู้อื่น การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพกฎระเบียบของสังคมที่ปรากฏเป็นรูปธรรม โดยแยกตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

4.2.1 ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

4.2.2 พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนด ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัยว่า ข้อมูลพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านคุณธรรมของนักเรียนที่ใช้ในงานวิจัยนี้ได้จากการสังเกตของครูผู้สอน โรงเรียนชุมชนทางตลิ่งชัน เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการพัฒนา หมายถึง วิธีการและกระบวนการดำเนินงานที่นำมาส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ด้วยความเต็มใจ

2. พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของนักเรียน ด้านคุณธรรม ด้านปัญญาธรรม และด้านสามัคคีธรรม ซึ่งครูผู้สอนสังเกตเห็นได้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมด้านเดียว

3. คารวธรรม หมายถึง การเคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักเกรงใจให้เกียรติผู้อื่น

4. พฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คารวธรรม หมายถึง การแสดงออกทางวินัยของนักเรียนที่ให้ความสำคัญต่อผู้อื่นและส่วนรวม โดยการแสดงความเคารพในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน คือ

4.1 การเคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง ความเกรงใจและให้เกียรติผู้อื่น เช่น การไม่หยับของของผู้อื่น การเข้าแถวรับสิ่งของและรับบริการตามลำดับของผู้มีสิทธิ์มาก่อนหลัง ไม่รังแกเพื่อน ไม่ส่งเสียงรบกวนให้ผู้อื่นเกิดความรำคาญ ไม่ทำให้สมบัติของผู้อื่นเสียหาย

4.2 การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึง การยอมรับและตั้งใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผล ไม่เล่น ไม่คุย ไม่พูดแซง หรือทำเสียงรบกวนผู้อื่นระหว่างรับฟังความคิดเห็น

4.3 การเคารพกฎระเบียบของสังคม หมายถึง การยอมรับและปฏิบัติตาม ข้อตกลงของกลุ่ม ตามกฎระเบียบของห้องและของโรงเรียน

5. ช่วงชั้นการศึกษา หมายถึง การแบ่งช่วงในการจัดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ซึ่งมีทั้งหมด 4 ช่วงชั้น แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา 2 ช่วงชั้น ระดับมัธยมศึกษา 2 ช่วงชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 เป็นช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 เป็นช่วงชั้นที่ 2

6. บุคลากรในโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และบุคลากรสนับสนุนการสอนของโรงเรียนตามทางตลิ่งชั้น

7. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน

สมมุติฐานของการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชั้น หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบเมื่อ

1.1 จำแนกตามรายชื่อแต่ละด้าน

1.2 จำแนกตามรายชั้นเรียนและรวมทุกชั้น

1.3 จำแนกตามรายด้านและรวมทุกด้าน

2. คะแนนการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมหลังการทดลองใช้รูปแบบของนักเรียน ระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 – ป. 6) สูงกว่าระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1 – ป. 3)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. โรงเรียนได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชั้น

2. บุคลากรในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรสนับสนุนการสอนของโรงเรียน ได้แสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต

3. เป็นการสร้างพื้นฐานด้านจิตใจประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นประโยชน์และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนทางตลิ่งชัน จากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองให้เห็นปัญหาของพฤติกรรมอัตตาธิปไตยและเห็นความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ส่งผลต่อสันติสุขในสังคมเพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ กิจกรรมที่โรงเรียนนำมาปฏิบัติเป็นประจำภายในโรงเรียน คือ มีการประชุมครูประจำเดือนทุกเดือน เพื่อให้คณะครูแสดงความคิดเห็นเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนของนักเรียน ซึ่ง ทางโรงเรียนจะได้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบในวันประชุมผู้ปกครอง ในกรณีที่นักเรียนมีความประพฤติที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน จะเชิญผู้ปกครองพบกับครูเป็นรายบุคคล จะได้ร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน ในวันประชุมผู้ปกครอง ผู้บริหารจะขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในเรื่องการดูแลบุตรหลาน ทั้งด้านการเรียนและด้านอื่น ๆ ตลอดจนการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ พร้อมทั้งยกตัวอย่างคุณครูและผู้ปกครองที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เพราะแบบอย่างที่มีค่ากว่าคำสอน นักเรียนจะปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ไม่ต้องบังคับ เมื่อเป็นเช่นนี้ พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมจะเกิดในตัวนักเรียนโดยไม่รู้ตัว มีการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวันจะส่งผลต่อสันติสุขในสังคม

2. บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ เพื่อให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม คือ เมื่อผู้บริหาร, คุณครู ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ นักเรียนเป็นประจำ จะจดจำและนำไปปฏิบัติ เช่น การพูดจาไพเราะ อ่อนหวาน แสดงถึงการที่สัมาคารวะ การเคารพตามวัยวุฒิ ผู้นำคุยให้การเคารพผู้อาวุโส ยอมรับในการแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย อาคาร สถานที่ บริเวณโรงเรียน การจัดป้ายนิเทศเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและห้องเรียน น่าอยู่สะอาดตา สามารถปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นตามความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนการจัดป้ายนิเทศให้กิจกรรมต่าง ๆ สอดแทรกและส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย, ด้านคุณธรรม และควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อจะให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญ เป็นการปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนรักและหวงแหนต่อสมบัติส่วนร่วม

4. สร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน

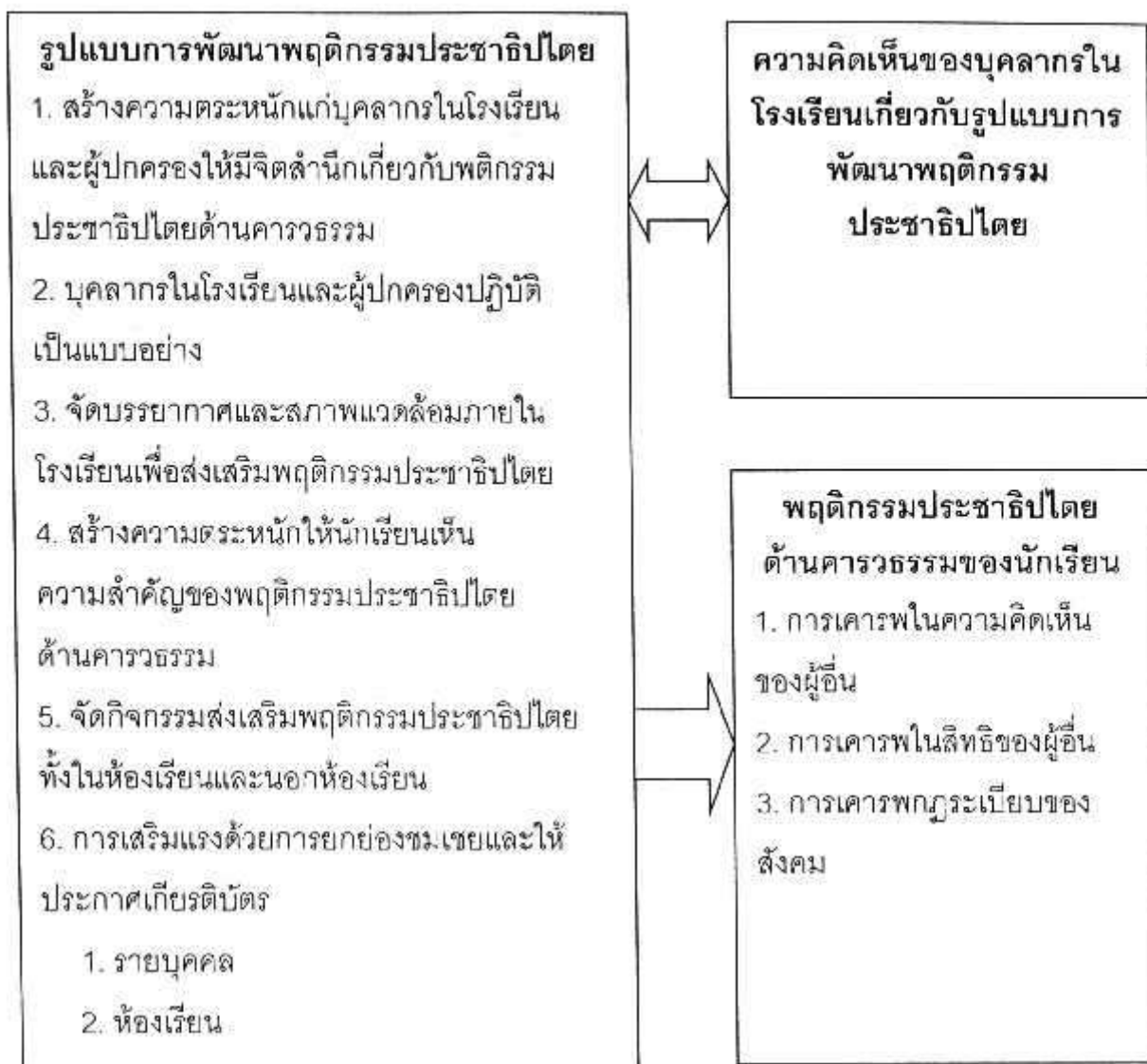
การยอมรับเห็นปัญหาของการไม่มีคารวธรรม เพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับด้วยความเต็มใจเป็นประจำ ซึ่งนักเรียนทุกคนในโรงเรียนสามารถสมัครเพื่อรับการเลือกเป็นประธานและกรรมการนักเรียน แต่ผู้ที่มาอยู่จุดนี้ได้ต้องมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของคณะครูและเพื่อน ๆ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน สามารถแสดงความคิดเห็นและรับผิดชอบจัดกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย หรือเป็นตัวแทนของโรงเรียน ในการไปร่วมกิจกรรมกับระดับกรุงเทพมหานครและกลุ่มโรงเรียนในระดับเขต เช่น การเข้าค่ายอบรม นายหมู่และผู้นำยุวกาชาด หรือกิจกรรมอื่น ๆ ดังนั้นนักเรียนจะคำนึงถึงความสำคัญและตระหนักในหน้าที่เป็นอย่างดี จึงประพฤติปฏิบัติประชาธิปไตยด้านการยอมรับเป็นประจำในชีวิตประจำวันของนักเรียนด้วยความเต็มใจ

5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียน กิจกรรมที่ทางโรงเรียนดำเนินการ เช่น กิจกรรมการประกวดเด็กดีมีมารยาทงาม กิจกรรมหน้าเสาธง การทำความเคารพ น้องสวัสดิ์ดีที่ ทุกคนปฏิบัติพร้อมกันทั้งโรงเรียน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทย กิจกรรมที่กล่าวนี้ปฏิบัติตลอดปีการศึกษา สำหรับกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะปฏิบัติตามปฏิทินงานของโรงเรียนที่บรรจุอยู่ในโครงการต่าง ๆ เช่น กิจกรรมค่ายรักษัธรรม กิจกรรมค่ายลูกเสือ - ยุวกาชาด กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันพ่อ โครงการอาหารกลางวัน โครงการต่อต้านภัยจากยาเสพติด ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับนักเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. การใช้แรงเสริม ด้วยการยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล และวิธีการเสริมแรงอื่น ๆ เพื่อให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับเป็นประจำ การเสริมแรง นอกจากกระทำเป็นรายบุคคลแล้วยังมีการเสริมแรงเป็นรายห้องเรียนอีกด้วย โดยให้เกียรติบัตรแก่ห้องเรียนที่นักเรียนในห้องนั้นมีพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยรวมดีที่สุด การเสริมแรงจะเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นนิสัย การสร้างขวัญให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับจะบังเกิดแก่นักเรียน โดยทางคณะครูจะเป็นผู้พิจารณา แรงจูงใจที่ทำให้นักเรียนสนใจและปฏิบัติเป็นประจำคือ การให้ทุนการศึกษา ให้เกียรติบัตร รับการคัดเลือกศึกษาต่อในโรงเรียนที่จัดการศึกษาเด่น ๆ เป็นตัวแทนของโรงเรียนร่วมกิจกรรมระดับเขตและระดับกรุงเทพมหานคร ที่กล่าวมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนของโรงเรียนชุมทางดิ่งชัน ประสพผลสำเร็จในพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับ

จากรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชันดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางคิ่งชั้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น มีเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้ ประมวลได้เป็น 4 ตอน คือ ตอนแรกเป็นเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ตอนที่สองเป็นเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ตอนที่สามเป็นเรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น และตอนสุดท้ายเป็นเรื่องงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีทั้งงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า "ประชาธิปไตย" ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Democracy เป็นคำที่มาจากรากศัพท์ภาษากรีกสองคำ คือ Demos แปลว่า ประชาชน Kratos แปลว่า อำนาจ เมื่อรวมกันแปลว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจหรือการปกครองโดยประชาชน (สุนทร จันทรตรี 2530 : 2) นอกจากนี้ ยังปรากฏในสารานุกรม (Encyclopedia) ฉบับต่าง ๆ (อมร รักชาลย์ 2543 : 274 - 275) ดังนี้

สารานุกรมของโลก (World Book Encyclopedia) ประชาธิปไตย คือ ข้อความที่อธิบายถึง 2 สิ่ง ได้แก่ ระบบการเมือง การปกครอง สิทธิมนุษยชน การตัดสินใจกำหนดโชคชะตาของตนเอง และระบบวิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เป็นเป้าหมายการพัฒนาชีวิตของแต่ละบุคคลตามความสามารถเท่าที่จะทำได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ.2542 : 656) ได้ให้ความหมายว่า ประชาธิปไตย คือ การปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

สารานุกรมของอังกฤษ (Encyclopedia Britannica) ประชาธิปไตยคือ การปกครองโดยรัฐบาลรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีพื้นฐานจากแนวคิดในการปกครองตนเองของประชาชน ปัจจุบันเป็นสถาบันที่เป็นผู้แทนจากการเลือกตั้งโดยเสรีของประชาชน มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน หรือเป็นวิถีชีวิตของประชาชนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักการในความเสมอภาคและสิทธิเท่าเทียมกันในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

สารานุกรมของอเมริกา (Encyclopedia Americana) ประชาธิปไตยมีหลากหลายความหมาย แต่ปัจจุบัน หมายถึง การมีอำนาจปกครองสูงสุดเป็นของประชาชน คำ ๆ นี้ จะทำให้เกิดปฏิกริยา

ได้ตอบในด้านบวก สำหรับผู้ที่พูดถึงหรือได้ยิน ได้ฟังคำว่า "ประชาธิปไตย" เคยมีความหมายว่า ความยุ่งยากซับซ้อนในปัจจุบัน การเอ่ยคำ ๆ นี้ จะเป็นการเอ่ยถึงอย่างชื่นชม

สรุปความหมายของประชาธิปไตย ตามสารานุกรมต่าง ๆ และพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายเป็น 2 ประเด็น คือ เกี่ยวกับอำนาจการเมืองการปกครองที่มาจากประชาชน และเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่ยึดมั่นในสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช มีพระราชดำรัสให้ความหมายของประชาธิปไตยตามที่ขออัญเชิญมาดังนี้

หัวใจของประชาธิปไตย อธิบายว่า คนเรามีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าใช้สิทธิเสรีภาพของแต่ละคนเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ เชื่อว่าจะต้องไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนอื่นด้วย คนเราจะมีสิทธิเสรีภาพเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่ได้ ต้องมีพอสมควรเสรีภาพต้องมีจำกัด จะว่าไม่จำกัดไม่ได้ ในสังคมหรือในประเทศ เสรีภาพของแต่ละคนจะต้องถูกจำกัดด้วยเสรีภาพของผู้อื่น จึงเห็นว่า "พอสมควร" เป็นสิ่งสำคัญ (กรมวิชาการ 2538 : 1)

อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ให้ความหมายว่า "การปกครองแบบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน" (สุชุม นवलสกุล 2516 : 19)

ตามทัศนะของฮิล โคเทิล คือ การประนีประนอมระหว่างคนที่เป็นเสรีทั้งร่ำรวยและยากจน ให้ร่วมกันใช้อำนาจปกครองประเทศ และการที่คนข้างมากจะช่วยลงคะแนนตัดสินใจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการออกกฎหมาย ซึ่งกฎหมายจะรับรองความมีเสรีภาพและความเสมอภาค ระหว่างคนจนกับคนรวย (อมร รักษาสัตย์ 2543 : 13)

ปวย อึ้งภากรณ์ (2529 : 212) ได้กล่าวถึงความหมายของประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1. สิทธิเสรีภาพของเอกชนต้องได้รับความคุ้มครอง และความคุ้มครองนี้ควรให้สหประชาชาติได้ประกาศออกว่าเป็นสิทธิของมนุษยชน
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ประเทศทั้งในด้านนิติบัญญัติ ด้านบริหาร และอำนาจอัยการ
3. การใช้สิทธิเสรีภาพในอำนาจอัยการ โดย บุคคลแต่ละคนต้องมีความเสมอภาคกัน
4. การใช้อำนาจอธิธรรมทางศาสนา ต้องเป็นอิสระจากการบริหารแผ่นดิน
5. ต้องเสมอภาคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
6. การใช้สิทธิเสรีภาพ ต้องไม่ก้าวล่วงเป็นปรปักษ์ซึ่งกันและกัน
7. มีความเมตตาซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือร่วมใจเป็นสมานฉันท์

ทัศนะของ ดาห์ล (Dahl 1965 : 8) อธิบายว่า ประชาธิปไตยเป็นระบบการเมือง ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างกว้างขวาง

พจนี สะเทียรชัย (2544 : 11) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า

1. เชื่อด้วยหลักของเหตุและผล
2. ทุกคนมีเสรีภาพเท่าเทียมกันในกฎหมาย
3. อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน
4. โครงสร้างของสังคม อำนาจอธิปไตย และหน้าที่ ลดหล่นตามที่ได้รับการมอบหมายและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม
5. เคารพในสิทธิ เสรีภาพ ภาวะเสมอภาคและยึดหลักในความเสมอภาค
6. มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระ
7. มีการประสานงานที่ดี ทำให้งานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
8. ยอมรับความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีการวางแผน และแบ่งงานตามความสามารถ
9. ฝึกให้รู้จักพึ่งตนเองและการใช้เหตุผล
10. มีวินัยในตนเองและรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เชื่อมั่น

ในหลักการและเหตุผลสามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์

ปัญญา บุญเปีย (2518 : 10) ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. ประชาธิปไตยในระบบการเมือง การปกครองเน้นถึงรูปแบบของรัฐบาล ระบบการปกครองกำหนดให้มีรัฐธรรมนูญ รัฐสภา ตลอดจนการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ตามปรัชญาของประชาธิปไตย

2. ประชาธิปไตยในระบบเศรษฐกิจ เป็นเรื่องของการจัดระบบเศรษฐกิจในสังคมแบบเสรีนิยม การคุ้มครองสิทธิและแรงงาน ความเคารพสิทธิไถ่ถอนของบุคคล การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในทางเศรษฐกิจ

3. ประชาธิปไตยในระบบบุคลิกภาพหรือวิถีชีวิตบุคคล เน้นการประพฤติการปฏิบัติของบุคคลในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เพราะถือว่าประชาธิปไตยเป็นวิถีทางการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม (Democracy as a way of life) เช่น การเคารพสิทธิของผู้อื่น การมีวินัยต่อตนเอง ต่อสังคม ความรับผิดชอบในหน้าที่ ตลอดจนการใช้สิทธิของตนอย่างสมบูรณ์ภายในขอบเขตของกฎหมายและกติกาสังคม การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

จานินท์ กรัยวิเชียร (2512 : 1) ให้ความหมายไว้ว่า ประชาธิปไตยในแง่การเมือง หมายถึง ระบบการปกครองประเทศระบอบหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ในแง่ของศีลธรรมระบอบประชาธิปไตย มีหลักการที่มีรากฐานสืบเนื่องมาจากศีลธรรม คือ

เคารพในความเป็นธรรม เหตุผล เมตตาธรรม ความศรัทธาในมนุษยชาติ เคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษย์

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2529 : 23) ให้ความหมายไว้ว่า วิธีชีวิตแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การมีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิจรณญาณอาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ไม่ใช่ตัดสินปัญหา ข้อขัดแย้งด้วยการใช้กำลังรุนแรง มีขันติธรรม อุดหนุน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตัว เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนการยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล

เคสเซล (Kessel 1970 : 3 – 4) ได้แบ่งประชาธิปไตยเป็น 2 ระดับ คือ

1. ประชาธิปไตยระดับมหภาค (Macro – Democracy) เป็นระบบการเมืองการปกครองรูปแบบของรัฐบาลและรัฐสภา ออกกฎหมายสำหรับใช้เป็นกติกาในการปกครองประเทศ

2. ประชาธิปไตย ระดับ จุลภาค (Micro – Democracy) เป็นระบบพฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในกลุ่มชนต่าง ๆ

ลาโรซ บัวศรี (2520 : 66 – 68) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตย เป็น 3 สถานะ เรียกว่า องค์สามของประชาธิปไตย

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ หมายถึง การมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในสิทธิปัญหา เหตุผลและความสามารถของมนุษย์เทอดทูนอิสระภาพและเสรีภาพของมนุษย์

2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองและวิธีการจัดระเบียบการปกครอง หมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชน หรือมาจากประชาชนรัฐบาลเป็นเพียงผู้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชน และประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตัวได้ โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดตามวาระ ถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตประจำวัน หมายถึง การอยู่ร่วมกันปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งกายและวาจา ไม่ก้าวล่วงในสิทธิของผู้อื่น เคารพในกฎระเบียบของสังคมร่วมกันรับผิดชอบ และทำประโยชน์เพื่อความสามารถของส่วนรวม ตลอดจนใช้สติปัญญาแสดงความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวล

ดังนั้นในด้านการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องสอนประชาธิปไตยให้นักเรียนตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย เมื่อวิเคราะห์ความหมายของประชาธิปไตยในแง่บวกกระบวนการจัดการศึกษา เป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่มุ่งเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ยึดมั่นในคาวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ซึ่งทุกคนจะร่วมมือกันรับผิดชอบ

นั่นคือให้เกียรติใช้ปัญญาเป็นหลักในการทำงาน เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวไม่ให้กระทำที่ไม่ถูกต้อง มีการแบ่งปันและประสานสัมพันธ์เพื่อแก้ไขปัญหาลงด้วยดี ซึ่งแยกความหมายของประชาธิปไตยในแง่นี้เป็น 3 ลักษณะคือ (กระทรวงศึกษาธิการ 2529 : 32)

1. คารวธรรม เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งกาย วาจา และความคิด เคารพในความคิดเห็นของทุกคน รวมถึงเคารพในสถาบันสำคัญของประเทศ เช่น ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2. สามัคคีธรรม แบ่งปันและร่วมกันประสานการทำงาน ร่วมมือกันตามข้อตกลงตามแผนที่วางไว้ให้งานลุล่วงไปด้วยดี

3. ปัญญาธรรม เชื่อมมั่นในวิธีการแห่งปัญญา มีเหตุผล ในการทำงาน ค้นคว้าหาความรู้เพื่อมาพัฒนางานในทางที่ถูกต้อง

จะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตย เป็นเรื่องที่คนไทยได้ปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวันตรงกับหลักทางพุทธศาสนา และนำมาดัดแปลงใช้ในการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา และสังคม เมื่อนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องไม่ยาก เพราะชีวิตจริงนักเรียนอยู่ในสังคมประชาธิปไตยอยู่แล้ว

สรุปได้ว่า ประชาธิปไตยเป็นหลักปรัชญาของสังคมในการอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยระบบการเมืองและวิธีการจัดระเบียบการปกครองตามอุดมคติ และวิถีชีวิตของมนุษย์เน้นตัวบ่งชี้หลักปรัชญาเป็นรูปธรรมต้องยึดมั่นในคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม โรงเรียนมีความสามารถสร้างเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้ง 3 ระบบให้แก่นักเรียน ด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนในการฝึกฝน

พื้นฐานและหลักการประชาธิปไตย

พื้นฐานแนวคิดหลักของประชาธิปไตย เริ่มมาจากความศรัทธาและความเชื่อที่เกิดขึ้นพร้อมกับเหตุผลของทุกคนในทางความคิดที่อิสระและมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันในสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้

จุมพล นิคมพานิช (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช 2535 : 713) ให้ความคิดเห็นว่า ความเชื่อพื้นฐานนำมาสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ

1. การมองโลกในแง่ดี เชื่อว่าประชาชนทุกคนเป็นคนดี สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ และปกครองตนเองได้ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง

2. เชื่อในทฤษฎีที่ว่ารัฐบาลเป็นเครื่องมือของประชาชน เพื่อตอบสนองเจตนาของประชาชนในการสร้างความเจริญและความผาสุกให้แก่สังคม

3. เชื่อในเรื่องของปัจเจกนิยม จึงถือว่าสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มากที่สุด

4. เชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้บริหาร ซึ่งเห็นว่า ผู้บริหาร ปกครองมากระยะหนึ่งแล้วควรได้มีการเปลี่ยนแปลงตามวาระเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้บริหารชุดใหม่เข้ามาทำหน้าที่แทนชุดเดิม

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2528 : 4 - 5) ได้สรุปแนวคิดที่เป็นหลักประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนมีองค์ประกอบที่ใช้พิจารณาว่า ประเทศใดประเทศหนึ่งมีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใดหรือไม่ คือ

1. เป็นระบบการปกครองที่ยึดหลักการที่ว่า เป็นการปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชน
2. มีการกำหนดเกี่ยวกับการเลือกผู้นำและควบคุมการใช้อำนาจในการบริหาร
3. ความมุ่งหมายในการปกครองประเทศเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม

สรุปได้ว่า รากฐานที่มาของประชาธิปไตย มีความเชื่อในเรื่องความเป็นอิสระและเสรีภาพในการเลือกใช้ชีวิต หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตนเองไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของบุคคลอื่น มีสติปัญญารู้จักใช้เหตุผลและมองโลกในแง่ดี ร่วมมือกันทำงานเพื่อความสงบสุข เคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน รับฟังความคิดเห็น โดยยึดหลักเหตุผลในการแก้ปัญหาโดยสันติ รัฐบาลเป็นเพียงผู้รับมอบอำนาจจากประชาชนให้เป็นผู้คุ้มครองปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน สร้างสรรค์สังคมให้เจริญและสงบสุข

หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย (วิสุทธิ โหรีแก่น 2524 : ก) กล่าวว่า พื้นฐานของประชาธิปไตยของมนุษย์อยู่ที่การเคารพในสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ เคารพในความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีค่าและมีศักยภาพในตนเอง พร้อมทั้งจะพัฒนาเมื่อได้รับการฝึกฝนอย่างถูกวิธี เคารพในเหตุผลหรือกระทำการอย่างมีเหตุผล มีการประสานและประนีประนอม เมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกันและดำเนินชีวิตอย่างอิสระเสรีภาพได้กฎหมาย

กรมสามัญศึกษา (2518) กำหนดหลักการการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยไว้ ดังนี้

1. การเคารพซึ่งกันและกัน ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันมีศักดิ์ศรี จะดูหมิ่นเหยียดหยามกันไม่ได้ เรียกว่าคารวธรรม
2. การร่วมมือประสานงานและแบ่งงานกันทำดีกว่าลัทธิลัทธิธรรม
3. มีความเชื่อมั่นวิถีแห่งปัญญา เรียกว่า ปัญญาธรรม
4. มีความรับผิดชอบการมีส่วนร่วม เห็นแก่ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ส่วนตัว

5. มีความห่วงใยเชื่ออาทรต่อกัน เคารพในเหตุในผล ความถูกต้องสำคัญกว่าพวกพ้อง

6. ความมีใจกว้าง ทุกคนเกิดมาต่างกันแต่สิทธิเท่าเทียมกัน

7. มีความคิดสร้างสรรค์มีสิทธิในการรับรู้ มีส่วนร่วมในการแสดงออก หรือคัดค้าน ตรวจสอบ และช่วยกันแก้ปัญหา

ทิสนา แหมมณี (2536 : 287) ได้แสดงความคิดเห็นเมื่อพิจารณาถึงรากฐานที่มาของหลักการประชาธิปไตย ดังนี้

1. ความเชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ บุคคลย่อมมีอิสระที่จะเลือกใช้ชีวิต กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตนเอง เพราะสามารถใช้เหตุผลในการเลือกตัดสินใจย่อมหมายถึง ทำให้เราผูกพันรับผิดชอบในสิ่งที่กระทำ

2. การมีศรัทธาในความเป็นมนุษย์ในสติปัญญาการรู้จักใช้เหตุผล และการมองมนุษย์ด้วยกันในแง่ดีสามารถร่วมมือกันทำงาน เพื่อความสงบสุขของส่วนรวมได้

สรุปได้ว่าทั้ง 2 ข้อนี้ หากบุคคลแต่ละคนมีเสรีภาพ และอิสรภาพในการตัดสินใจทำหรือไม่ทำเราควรเคารพในสิทธิของผู้อื่น ควรเปิดโอกาสให้เสรีภาพแก่ผู้อื่นในการคิดและการตัดสินใจของเขา

หากเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถ รู้จักให้เหตุผลเปิดใจกว้าง รับฟังผู้อื่น ถึงแม้ความคิดเห็นจะแตกต่างกัน ไม่เอาอารมณ์หรือเอาแต่ใจตนเอง หากเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถร่วมกันทำงาน เพื่อความสุขส่วนรวมได้ เราก็ควรเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ มีขันติธรรม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

สรุปได้ว่าหลักการประชาธิปไตยที่สำคัญประกอบด้วยหลักการต่อไปนี้

1. หลักเสรีภาพ หมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาพร้อมกับการเป็นมนุษย์ ทั้งขั้นการคิด การพูด การกระทำ โดยอยู่ภายในขอบเขตแห่งระเบียบและความเรียบร้อยของสังคม แต่การใช้เสรีภาพนั้น ทุกคนต้องตระหนักสิทธิและหน้าที่ของตนและของผู้อื่น

2. หลักความเสมอภาค คือ ถือว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแม้จะต่างเพศ ผิวพรรณ ศาสนา คุณสมบัติทางการเมือง แต่ในทางกฎหมายอาจถูกจำกัดสิทธิด้วยเหตุผล หรือเงื่อนไขบางประการ เป็นต้นว่าการเลือกตั้ง ทุกคนมีความเสมอภาคในการที่จะใช้สิทธิแต่จะถูกจำกัดด้วยเงื่อนไข เช่น ยังไม่มีสิทธิหรือเป็นนักบวช เป็นต้น

3. หลักการยี่ดเสียงข้างมาก หลักการที่สำคัญยิ่งของระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การปกครองด้วยเสียงข้างมาก ทั้งนี้ต้องไม่นำเสียงข้างมากไปใช้ในทางเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ หรือละเมิดสิทธิของคนส่วนน้อย

4. หลักเหตุผล หมายถึง การมีความเชื่อในเหตุผล ให้ความสำคัญแก่กระบวนการ หรือวิธีการค้นหาคำตอบที่ถูกต้องหรือเหมาะสม ซึ่งเป็นหลักเชิงวิทยาศาสตร์

5. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ โดยผ่านกลไกหรือการใช้สิทธิในการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ

6. หลักภราดรภาพ หมายถึง การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เอารัดเอาเปรียบ และมีความรักใคร่กันฉันท์พี่น้องโดยไม่แบ่งเชื้อชาติ เพศ ผิวพรรณ หรือสิทธิความเชื่อ

พฤติกรรมประชาธิปไตยหรือคุณลักษณะประชาธิปไตย

ความสำคัญของบุคคลในฐานะเป็นสมาชิกของชาติ ต้องมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย กระบวนการประชาธิปไตยที่นักเรียนได้รับการปลูกฝัง และฝึกฝนจากโรงเรียนและบ้าน จนกระทั่งเกิดจิตสำนึกความเชื่อและศรัทธาต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย พฤติกรรมที่แสดงถึงความเชื่อความศรัทธา ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นหรือการกระทำที่แตกต่างไปจากตน รวมถึงผลประโยชน์ส่วนรวม การที่จะปลูกฝังให้คนมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยนั้น ต้องสร้างให้เกิดค่านิยม ดังคำกล่าวของ โกวิท ประวาลพุกษ์ (2538 : 93) ว่า ประชาธิปไตย มีองค์ประกอบของค่านิยม 3 ประการ คือ

1. ด้านสติปัญญา ได้แก่ ความคิดอย่างชาญฉลาด มีเหตุมีผล
2. ลงมือปฏิบัติเป็นประจำ
3. แสดงออกอย่างชื่นชมยินดี

ทั้ง 3 อย่างนี้จะต้องพัฒนาขนานกันไปจนสามารถแสดงเป็นพฤติกรรมเป็นประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับที่ พระธรรมปิฎก (2541 : 10) ให้เหตุผลว่า "คนเราในสังคมประชาธิปไตยที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจใช้หลักความจริง ความถูกต้องและยึดมั่นในความดีงาม มีจิตใจใฝ่รู้ ความถูกต้องและมีการปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ จึงเรียกว่า ความเป็นประชาธิปไตย"

ดิวอี้ (Dewey 1967 : 81 - 99) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิตว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ 3 ประการคือ

1. ความเคารพซึ่งกันและกัน เช่น เคารพในสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน ความเคารพในความคิดและการกระทำของผู้อื่น การแสดงความคิดเห็นและการกระทำออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น
2. การแบ่งปัน ร่วมมือร่วมใจ และประสานงานกัน เช่น การอาสารับทำงานตามความสามารถความร่วมมือกันตามอัธยาศัย และทำตามมติของส่วนรวมที่ได้วางแผนไว้

3. มีความเชื่อมั่นในกระบวนการทางปัญญา เช่น ทำงานหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความรอบคอบ

สำหรับ สโรช บัวศรี (2520 : 67 – 68) ได้กล่าวถึง ประชาธิปไตยที่เป็นลักษณะวิถีชีวิตได้เช่นเดียวกัน ตัวอย่าง คือ บุคคลที่อยู่ในสังคมประชาธิปไตยต้องมีความสัมพันธ์กันแบ่งได้ 3 ประการคือ

1. การยอมรับ มีความเคารพซึ่งกันและกัน
2. สามัคคีธรรม มีการแบ่งปันร่วมมือประสานงานกัน
3. ปัญญาธรรม มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา

แนวคิดประชาธิปไตยในลักษณะวิถีชีวิตของ เพนนอค (Pennock 1979 : 236 – 255)

สรุปได้ว่าลักษณะของผู้ที่มีบุคลิภาพประชาธิปไตย มีดังนี้

1. ความมีเหตุผล
2. ความเคารพซึ่งกันและกัน
 - 2.1 เคารพในความเป็นมนุษย์
 - 2.2 เคารพในความสามารถ
3. เมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีการตกลงอย่างสันติวิธี ด้วยการประนีประนอม และ

อดกลั้น

4. ดำเนินชีวิตอย่างเสรีภาพภายใต้กฎหมายไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ

ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2520 : 110) เสนอความคิดเห็นว่า นักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ต้องมีบทบาทสำคัญ 6 ประการ

1. เลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย
2. เคารพต่อกฎหมาย
3. ตั้งใจศึกษาให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. สนใจและร่วมพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและหาแนวทางแก้ไข
5. ร่วมมือประกอบกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
6. สร้างค่านิยมใหม่ในระบอบประชาธิปไตย

นอกจากจะแสดงออกเป็นประจักษ์ในชีวิตประจำวันแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีลักษณะเฉพาะตนที่แสดงถึงบุคลิภาพแบบประชาธิปไตย

ดาห์ล (Dahl 1965 : 120 – 121) ได้สรุปถึงลักษณะผู้มีบุคลิภาพประชาธิปไตยไว้ 5

ประเด็น

1. พิจารณาตนเอง เชื่อในคุณค่าและเกียรติภูมิของตนเอง
2. พิจารณาถึงผู้อื่น เชื่อในคุณค่าและเกียรติภูมิของผู้อื่น

3. พิจารณาถึงผู้มีอำนาจ เชื่อในความเป็นตัวของตัวเองของบุคคล และพยายามทำตัวห่างจากผู้มีอำนาจ

4. พิจารณาถึงชุมชน คือ มีความเปิดเผย ไม่มีลัทธิลัทธิคัมภีร์ พร้อมทั้งจะยอมรับว่า มีความแตกต่างในชุมชนและเต็มใจที่จะประนีประนอม พร้อมทั้งจะรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

5. พิจารณาถึงค่านิยม เป็นผู้มีใจใฝ่หาค่านิยมอย่างแทนที่จะเป็นอยู่กับความเชื่ออันใดอันหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว คือจะเห็นผู้มีความโน้มเอียงที่จะร่วมแบ่งปัน ไม่ว่าทุกข์หรือสุข มากกว่าที่จะดูเฉยหรือผูกขาดในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

พินหันท์ นาคะตะ (2517 : 58 - 61) ได้ทำการศึกษาบุคลิกภาพและน้ำใจที่เป็นประชาธิปไตยต้องประกอบด้วย

1. มีจิตใจต้องการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ มีความต้องการให้มีการปกครองในระบบนี้มากกว่าการปกครองระบอบอื่น ๆ และเห็นด้วยกับการปกครองแบบนี้ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

2. เชื่อและยึดมั่นในคุณค่า และศักดิ์ศรีของบุคคลเชื่อในความสามารถของผู้อื่น และในความเสมอภาคของมนุษย์ รวมทั้งเคารพสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ในการพูด การเขียน และแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้สิ่งนั้นจะขัดแย้งกับความคิดเห็นของตนก็ตาม คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยต้องอดกลั้นต่อความหลากหลายในพฤติกรรมของผู้อื่น トラบผู้อื่นไม่ละเมิดศีลธรรมและเสรีภาพของผู้ใด

3. เคารพในกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ ใช้วิธีตัดสินปัญหาด้วยเสียงข้างมากโดยมีข้อผูกพัน ต้องมีข้อปฏิบัติตามจากทุกฝ่าย ขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองสิทธิของฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย เพื่อประกันว่าการแก้ปัญหานั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของคนอื่นส่วนใหญ่ และเป็นไปตามหลักที่ว่า แต่ละคนมีสิทธิ มีเสียงเท่ากัน ส่วนบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับเสียงข้างมากจะถือว่าเป็นฝ่ายตรงข้าม จะจัดหอกหักจากสังคมไม่ได้ และยังรวมถึงการปฏิบัติกันอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย

4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การปกครอง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายของทางราชการ

5. ล้วนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง เช่น ปฏิบัติตามกฎหมาย บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม มีความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตนจะได้ผล

6. มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น มีความเชื่อในตัวเจ้าหน้าที่ หรือสถาบันของทางราชการนับว่ามีความจำเป็นต่อความสำเร็จในการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่น้อย เพราะการ

เมืองเป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจ แม้จะมีความขัดแย้งกันก็ตาม ความสำเร็จของการดำเนินงานของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ส่วนหนึ่งต้องอาศัยการมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

7. รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของทางราชการ ถ้าปล่อยให้ทางราชการทำอะไรก็ได้โดยไม่มีการคัดค้านควบคุม ตรวจสอบอาจใช้อำนาจไปในทางมิชอบได้ง่าย

ซึ่งแนวคิดเห็นของ ทินพันธุ์ นาคะตะ จะสอดคล้องกับจุมพล นิมินพานิช (2535 : 712) กล่าวว่า ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีจิตใจกว้างต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตยเห็นความสำคัญของประชาธิปไตย
2. มีความเชื่อ ยึดมั่นในคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคลขณะเดียวกันเห็นว่าบุคคลโดยทั่วไปมี

ความเท่าเทียมเสมอภาคกันทุกด้าน

3. เชื่อในความสามารถ เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั้งในด้านการเขียน การพูด การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออกถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะขัดกับความคิดเห็นของตน

4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองโดยติดตามข่าวสารการเมืองเป็นประจำ

5. มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น

6. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์

7. ไม่คิดอคติต่อผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตน

8. เป็นคนที่มีความสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี

9. เป็นคนมีเหตุผล กล่าวคือ เวลาจะทำอะไรมีการยึดหลักเหตุผล

10. จะตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ต้องการทำอะไรอย่างมีความคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ขณะเดียวกัน

ยอมรับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบุคคลอื่น

คุณลักษณะที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพที่เป็นประชาธิปไตย ตามทัศนะของ ทิศนา แหมมณี (2536 : 7) ควรมีลักษณะดังนี้

1. เคารพในความเป็นบุคคล ความสามารถ สติปัญญา และการใช้เหตุผลของผู้อื่น

2. ใช้สิทธิเสรีภาพและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ความคิดของเขาในการตัดสินใจ

3. ความมีใจกว้าง รับฟัง และพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเป็นธรรมก่อนตัดสินใจ

4. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อส่วนรวม มีขันติธรรม

5. ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ รู้จักประนีประนอม และตัดสินใจอย่างสันติ

นอกจากนี้ลักษณะที่แสดงถึงการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย (กรมวิชาการ 2535 : 14

- 28) ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการปกครองแบบประชาธิปไตย สรุปได้ดังนี้

1. มีเหตุผลในด้านความคิด วิพากษ์วิจารณ์ดำเนินชีวิตด้วยการคำนึงถึง "ความสมเหตุสมผล" อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง เคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคลตามสถานการณ์ในขณะนั้น ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของทุกฝ่าย ยอมเปลี่ยนทัศนคติเดิมไปสู่ทัศนะใหม่ที่มีเหตุผลดีกว่าและถูกต้องกว่า เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดี มีใจอดทนในการใช้เหตุผลแก้ปัญหา

2. การเคารพซึ่งกันและกัน มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม แม้จะไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม แต่เท่าเทียมกันทางด้านจิตใจ และความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพในทรัพย์สินที่แต่ละคนนำมาได้โดยสุจริต ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพความสามารถของกันและกัน ประสานความสามารถกันเพื่อทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ความคิดหรือกระทำใดที่ยังหาข้อยุติอย่างชัดเจนไม่ได้ต้องนำมาพิจารณาใหม่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด คิดถึงปัญหาและความต้องการของผู้อื่นให้ความเสมอภาคแก่บุคคลเท่าเทียมกัน

3. การตกลงใจด้วยการอภิปราย ยินยอม และอดกลั้นในทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม จะแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อยุติที่ถูกต้องโดยการอภิปรายถกเถียง แสดงเหตุผลแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยการใช้เหตุผลการตกลงโดยสันติวิธี การประนีประนอม ยืดหยุ่น ข้างมาก แต่ก็ไม่ถึงว่าเสียข้างมากเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด ถ้ามีการไม่เห็นด้วยก็สามารถหาเหตุผลมาหักล้างใหม่ได้ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอาจมีการพิจารณาและลงมติใหม่

4. การมีระเบียบวินัย คนในสังคมจะต้องเป็นผู้มีระเบียบวินัย โดยเฉพาะวินัยในตนเอง ความสำนึกในขอบเขตของสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้ว่าสิ่งใดควรและไม่ควร ทั้งในแง่การเมือง การปกครอง การบริหาร กฎหมายและจริยธรรม ไม่ใช้สิทธิและเสรีภาพจนเกินขอบเขต ซึ่งเป็นการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

5. มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ช่วยรักษามติของสาธารณะ ทำนุบำรุงด้วยการเสียภาษีอากร เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเท่าที่เวลาและโอกาสอำนวย ปฏิบัติตามนโยบายของชาติไม่ละเมิดกฎหมาย สำนึกและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ยอมรับให้มีการแข่งขันโดยเสรี สนใจสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง มีส่วนร่วมในการปกครอง การเลือกตั้ง การปฏิบัติงานของรัฐบาล รัฐสภา รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในลักษณะเป็นวิถีชีวิตนั้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมประชาธิปไตยที่ต้องยึดหลักเหตุผล เคารพความเสมอภาคของบุคคล เคารพเสรีภาพซึ่งกันและกัน เคารพความคิดและการกระทำของตนเองและผู้อื่น รู้จักร่วมมือ ช่วยเหลือวางแผนงาน ตลอดจนประสานงานกันและกัน อาสารับทำงานตามความ

สามารถของตนทำตามมติของส่วนรวม มีเหตุผลในการตัดสินใจปัญหาทำงานอย่างละเอียดรอบคอบ มีวินัย มีความอดทน มีการเสียสละ และมีความรับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 63 – 67) กล่าวถึง บุคลิกภาพประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา และคุณลักษณะที่ให้เป็นเกณฑ์พฤติกรรมประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ไว้ดังนี้

1. การยอมรับ คือ การเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่เคารพในกาย วาจา ความคิดเห็น เคารพในความคิดเห็นและเคารพในกฎเกณฑ์

2. สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือในการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่มวางแผน และรับผิดชอบร่วมกัน

3. ปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้เหตุผลในการทำงานตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการทำงานกลุ่มร่วมกัน เมื่อมีปัญหาสามารถคิดแก้ไขด้วยสติปัญญาและเหตุผลในการศึกษาหาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหานั้น

การสอนนักเรียนให้เกิดปัญญาธรรม ครูต้องฝึกให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน และห้องประชุม ตั้งคำถามให้นักเรียนตอบโดยใช้เหตุผลกลางถึงพฤติกรรมซึ่งบ่งถึงการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม (กรมวิชาการ 2535 : 11 – 12)

สรุปได้ว่า การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย หรือบุคลิกภาพประชาธิปไตย หรือลักษณะประชาธิปไตยสะท้อนถึงการที่บุคคลรู้จักใช้ความสามารถทางสติปัญญา หาเหตุผลมาวิเคราะห์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ มีความเชื่อ ความศรัทธาในสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของเพื่อนมนุษย์และมองโลกในแง่ดี การกระทำได้กล่าวเป็นปกตินิสัย ก็จะพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลนั้นได้

2. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษา เป็นสถาบันทางสังคมที่เด็กส่วนใหญ่ได้มีโอกาสเข้ามาใช้ชีวิตอยู่นานประมาณ 8 ปี เริ่มตั้งแต่อนุบาลอย่างช้า 4 ปีบริบูรณ์และออกจากโรงเรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุ 12 ปี ตามระเบียบข้อบังคับของกรุงเทพมหานคร ที่กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดปฏิบัติในแนวเดียวทั้ง 433 โรงเรียน ดังนั้นเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เป็นช่วงที่เหมาะสมที่จะสร้างเสริมพฤติกรรมในด้านระบอบประชาธิปไตยและวิถีชีวิตประชาธิปไตย เพราะเด็กกำลังพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาซึ่ง เฟลโต ได้กล่าวว่า การเข้าารศึกษาอบรมแก่เด็กเป็นส่วนสำคัญต่อการที่เด็กจะเจริญเติบโตขึ้นอย่างเหมาะสมในสังคมและเสนอว่า ตั้งแต่ช่วงวัยเด็กไปจนถึงวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมกว่าเวลาใด ความคิดเห็นสอดคล้องกับ

ริชาร์ด ไนมิ (Richard Niemi 1973 : 116) กล่าวว่า การเรียนรู้ระบบประชาธิปไตย มีรากฐานตั้งแต่เด็ก การเรียนรู้ในวัยเด็ก ก่อนวัยรุ่น ผู้ใหญ่มีความสำคัญ เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้ จะก่อตัวขึ้นในช่วงต้นของชีวิตและมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรม วัยเด็กจะเป็นวัย เริ่มต้นของการพัฒนาความรู้ ความเชื่อ และความศรัทธา ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาได้จัดกิจกรรมเสริมสร้างประชาธิปไตยอย่างจริงจัง ก็คาดว่าเมื่อนักเรียนจบจากชั้นประถมศึกษาไปแล้ว ก็สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยในวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามความต้องการ และจะเป็นกำลังไปพัฒนาประเทศในอนาคตให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป ดังนั้นการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับพื้นฐานต้องมีกระบวนการเป็นขั้นตอนโดยเด็กเริ่มรู้ตั้งแต่สถาบันครอบครัวต่อเนื่องถึงสถาบันโรงเรียน สถาบันศาสนา และสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามสภาพแวดล้อม เพื่อให้เด็กซึมซับวัฒนธรรมดี ๆ ดีน จาโรส (Dean Jaros 1973

4) ได้กล่าวว่า โรงเรียนในฐานะที่เป็นตัวการในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก จะถ่ายทอดใน 2 ลักษณะดังนี้

1. ลักษณะและวิธีการในการให้ความรู้ คือ ถ้าโรงเรียนที่ครูเปิดโอกาสในเด็กแสดงความคิดเห็นมาก ๆ แล้ว เด็กจะกล้าคิดกล้าแสดงความคิดเห็น

2. เกิดจากการเรียนการสอนโดยตรง เช่น จะสอนถึงบทบาทสมาชิกที่ดีของสังคม โรงเรียนก็ต้องช่วยสร้างความรู้ เช่น อาจสอนความหมายของคำว่าประชาธิปไตย ลำดับขั้นของความเป็นมา หรือวิวัฒนาการของการเมือง และความจำเป็นที่นำมาพัฒนาพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน

นอกจากนั้น การเลียนแบบจากบุคคลตัวอย่างที่นักเรียนใกล้ชิด โดยเฉพาะครูซึ่งจะทำหน้าที่อบรมกล่อมเกล่าจิตใจให้เด็กสามารถสร้างกฎเกณฑ์ของตนเอง ให้สอดคล้องกับการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับวัย ซึ่งวัยเด็กจะต้องมีแรงจูงใจภายนอกไปปฏิบัติจากการสังเกตและเลียนแบบปฏิบัติตามจะเกิดความเข้าใจ และยังเกิดจากแรงจูงใจภายในตนเองโดยอัตโนมัติด้วย

แนวความคิดนี้สอดคล้องกับความคิดของ วีระ ประเสริฐศิลป์ (2546 : 74) ที่เห็นว่า การแก้ปัญหาสังคมจะต้องพิจารณาให้ลึกไปถึงพื้นฐานจิตใจของคนในสังคม เพราะพื้นฐานจิตใจจะเป็นตัวนำไปสู่การกระทำ ถ้าต้องการให้สังคมมีพฤติกรรมประชาธิปไตยก็จำเป็นต้องปลูกฝังให้เกิด "จิตใจประชาธิปไตย" แต่ถ้าสังคมไทยยังเต็มไปด้วยคนที่มี "จิตใจอัตตาธิปไตย" ก็ยากที่จะให้สังคมมีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการได้

การเปลี่ยนพื้นฐานจิตใจของคนในสังคมไทย จากจิตใจอัตตาธิปไตยเป็นจิตใจประชาธิปไตย จะประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น ถ้าผู้นำของสังคมและผู้บริหารทุกระดับตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับสถานศึกษา รวมถึงครูอาจารย์ผู้มีหน้าที่พัฒนาคุณภาพคนให้แก่ประเทศชาติ

ตระหนักในความสำคัญและแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เป็น “แบบอย่าง” โดยทำเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต ในไม่ช้าประเทศไทยก็จะเป็นสังคมประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ คนในสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ทองคุณ หงส์พันธ์ (2513 : 83 – 84) มีความคิดเห็นว่า การจัดศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นการปลูกฝัง และสร้างเสริมประชาธิปไตยให้นักเรียนมีขั้นตอนดังนี้

1. ควรให้ความรู้ สอนให้เด็ก รู้ และเข้าใจในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องของประชาธิปไตย ตั้งแต่พื้นฐานให้เหมาะสมกับวัยของเขา และขณะที่สอนครูต้องสอดแทรกวิธีการของประชาธิปไตย ในแง่การพัฒนาพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยให้นักเรียนควบคู่กันไป

2. สร้างเจตคติที่ดีต่อหลักการประชาธิปไตย เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย และชี้แนะให้เขาเห็นถึงหลักการประชาธิปไตยที่ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

3. การฝึกปฏิบัติ ครูผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติเพื่อให้เด็กได้เห็นสิ่งที่ถูกต้อง และฝึกให้เกิดทักษะในกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติเป็นสื่อเพื่อฝึกฝนให้เกิดความรู้ตามเนื้อหาวิชาและฝึกให้เกิดเป็นนิสัยประชาธิปไตย นักเรียนก็จะได้รับทั้งความรู้ ตามเนื้อหา ของวิชาและการพัฒนาพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย

การปลูกฝังแนวคิดและวิธีการทางประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ควรให้เด็กได้เรียนรู้ในโรงเรียน ทั้งโรงเรียนและบ้านต้องทำหน้าที่อบรม ตลอดทั้งระเบียบต่าง ๆ ของสังคมแบบประชาธิปไตยให้แก่เด็กให้เข้าใจ

เมื่อเด็กเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยด้านการพัฒนาพฤติกรรมมากขึ้น เมื่อเติบโตก็สามารถประมาณค่าสิ่งที่ได้รับรู้ในช่วงต้นตลอดจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเรียนในตลอดชีวิต

องค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทในการให้การอบรมปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยได้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะเป็นหน้าที่ถูกกำหนดไว้ให้ปฏิบัติทั้งมีความพร้อมด้านบุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ องค์ประกอบที่ได้นำมาใช้ในการสร้างเสริมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

จรวยพร ชรณินทร์ (2542 : 98 – 99) ได้ให้หลักการเพื่อให้โรงเรียนเสริมสร้างการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ประกอบด้วย

1. มีหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นประชาธิปไตย

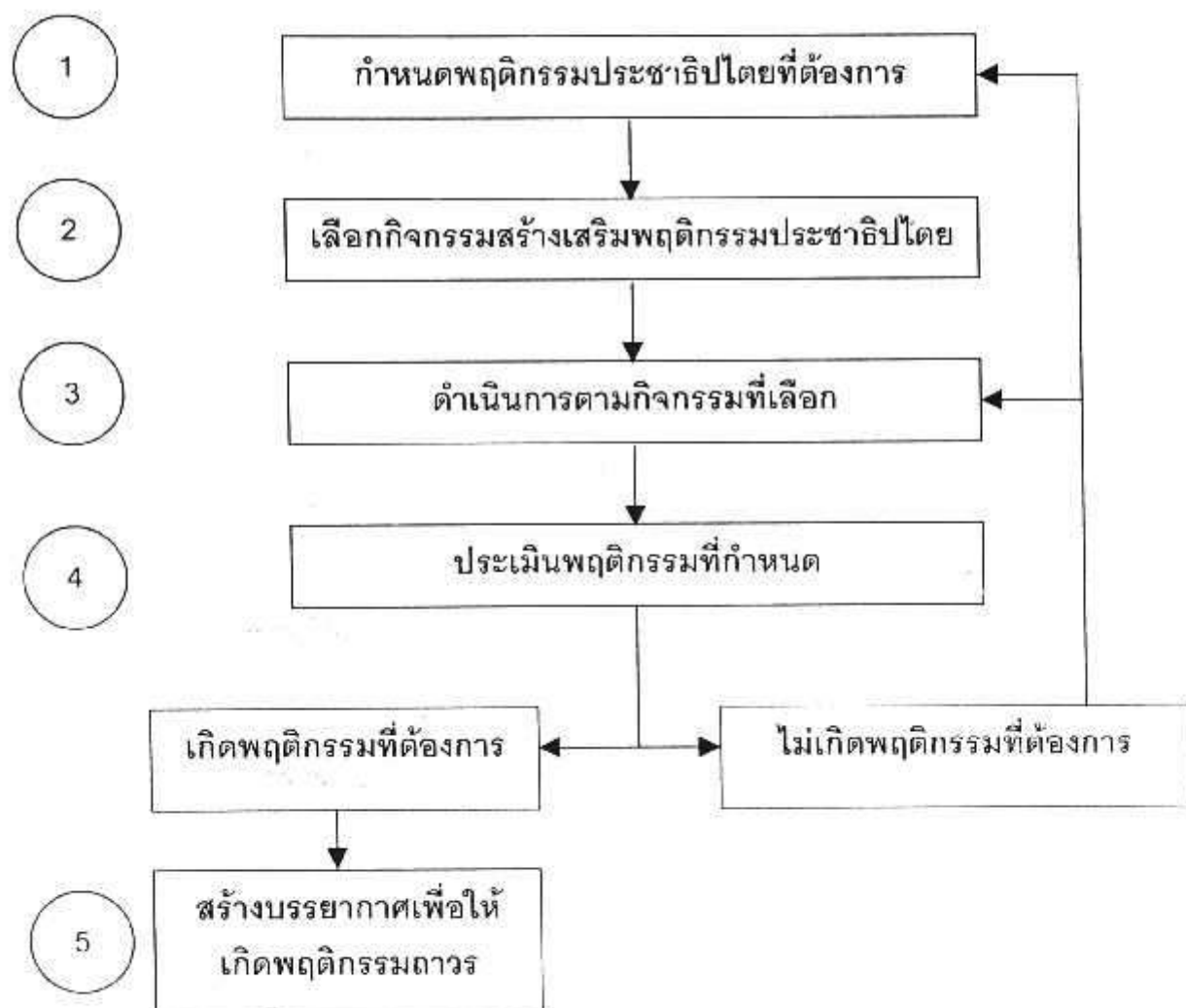
2. มีกิจกรรมประชาธิปไตย เช่น กิจกรรมสภานักเรียนจัดให้มีการเลือกตั้งประธานนักเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียนเรียนรู้การปกครองตนเอง กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน กิจกรรมกีฬา ฯลฯ

3. มีกระบวนการประชาธิปไตยในกระบวนการเรียนการสอน และการอยู่ร่วมกันในสังคมโรงเรียน

4. ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานตามหลักประชาธิปไตย

กรมสามัญศึกษา (2536 : 37 - 38) ได้กำหนดนโยบายให้นักเรียนดำเนินการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบ เริ่มจากวิเคราะห์ปัญหา พฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องสร้างเสริมให้ได้ก่อนจึงดำเนินการแก้ปัญหาโดยครอบคลุมทั้งการบริหารการจัดการ การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและจัดบรรยากาศ ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเสริมประชาธิปไตย

แผนภูมิที่ 2 การจัดกิจกรรมสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

ที่มา : กนกกุล ดิษฐแย้ม 2543 : 27

1. กำหนดพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการ

ผู้บริหาร ครู และนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตยเมื่อได้ข้อมูลชัดเจนว่าพฤติกรรมใดบ้างต้องสร้างเสริมหรือปรับปรุงโดยพิจารณาจากพฤติกรรม

2. เลือกกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการ

ผู้บริหาร ครู และนักเรียนร่วมกันเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพความจำเป็นของโรงเรียนและเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถทำได้

3. ดำเนินการตามกิจกรรมที่เลือก

ผู้รับผิดชอบกิจกรรม จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นสื่อ เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม การสาธิต การอภิปราย ฯลฯ โดยร่วมกันคิดร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบและการแก้ปัญหา ปลูกจิตสำนึกให้เกิดการตระหนักเห็นคุณค่าและอุดมการณ์ทางประชาธิปไตย

4. ประเมินพฤติกรรมที่กำหนด

พิจารณาว่าพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้น ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ถ้าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ขั้นตอนไหนควรปรับปรุงเพื่อจะได้กลับไปแก้ไขจุดบกพร่อง เมื่อจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

5. สร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดพฤติกรรมถาวร

เมื่อพฤติกรรมบรรลุเป้าหมาย ต้องกำหนดมาตรการต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารและครูหรือผู้ปกครองทำเป็นตัวอย่าง ออกเป็นกฎระเบียบของโรงเรียนจัดบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ฯลฯ

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

1. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

ในส่วนผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างบรรยากาศในโรงเรียนเพื่อช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตย ได้ดังนี้

1.1 สร้างบุคลิกภาพให้เป็นบทบาทประชาธิปไตย เช่น เคารพกฎเกณฑ์ มีความโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือผู้อื่นและเป็นคนมีเหตุผล

1.2 ดำเนินการบริหารของโรงเรียนแบบประชาธิปไตย ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการปรึกษาและแสดงความคิดเห็น ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพิจารณาและร่วมกันตัดสินใจ มิใช่สั่งการแต่ผู้เดียว

1.3 ส่งเสริมให้มีการจัดประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ให้นักเรียน ปกครองนักเรียนแบบประชาธิปไตย คือ จัดการปกครองโดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม เช่น มีส่วนร่วมในการออกกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน

2. บทบาทของครู

2.1 เสริมสร้างบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับตัวเองก่อน ต้องละทิ้งความคิดความเชื่อแบบอนุรักษนิยมหรือเผด็จการ

2.2 ต้องลดบทบาทเปลี่ยนเป็นผู้คอยชี้แนะ ช่วยเหลือ กำกับ หรือร่วมกิจกรรมกับนักเรียนเท่านั้น

2.3 ด้านการสอน บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นกันเองอย่างสบายที่สุด ธรรมชาติที่สุด เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและซักถาม จะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกได้มีส่วนร่วมในบทเรียนอย่างแท้จริง

2.4 ด้านการปกครองครูควรสร้างสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน และให้ผู้แทนนักเรียนมีส่วนร่วมในการพิจารณาวางกฎระเบียบที่ใช้บังคับในโรงเรียนกับครู จะทำให้นักเรียนไม่รู้สึกอึดอัดหรือปฏิบัติไม่ได้

ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเอื้อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ดังนี้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล 2533 : 217 – 218)

1. ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับและพัฒนาตนเอง มีความเข้าใจและยอมรับความรู้สึกของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นบุคคลมีคุณค่า

2. ช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะ ยอมรับข้อดี ข้อเสียของตนและยืนหยัดต่อสู้เพื่ออุดมการณ์

3. ช่วยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการกระทำหรือพฤติกรรมของตน

4. ช่วยให้ผู้เรียนกล้าเผชิญปัญหา

5. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกทางความคิดความรู้สึกอย่างเปิดเผย

6. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ กระบวนการเรียนรู้ว่าจะเรียนอย่างไร เพื่อจะเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ

7. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง

8. ใช้วิธีการสอนแบบประชาธิปไตยให้เสรีภาพเด็ก มีส่วนร่วมในกระบวนการ

ประชาธิปไตย โดยใช้วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน แบบแก้ปัญหา แบบวิทยาศาสตร์ และการทดลอง ฯลฯ

9. ครูควรมีความรู้ในเรื่องการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ สามารถปลูกฝังและจัดระบบโดยใช้กิจกรรม ประกอบการสอน หรือจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย

10. ครูต้องปลูกฝังการทำงานแบบประชาธิปไตยให้กับนักเรียน เช่น คิดร่วมกัน อภิปรายร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ตัดสินปัญหาและประเมินผลงานร่วมกัน

11. ครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักกระบวนการกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

3. บทบาทของนักเรียน

ผู้เรียนสามารถพัฒนาประชาธิปไตยได้ด้วยตนเอง โดยการฝึกหรือปรับตนให้มีจิตเจตาค่านิยมและวิถีชีวิตที่เน้นประชาธิปไตย ตามที่ ชุมพล นิมมานิช (สุโขทัยธรรมิกราช 2532 : 734 – 735) ได้เสนอแนะให้ใช้วิธีการ สำนวญตนเองตามความรู้สึกนึกคิดและเป็นจริงที่สุด โดยครูสร้างแบบสำนวนเจตาค่านิยม วิถีดำเนินชีวิต ที่เป็นประชาธิปไตยที่ครอบคลุมเนื้อหาในด้านการเป็นคนมีเหตุผล เห็นความสำคัญของเสรีภาพ การยอมรับความเท่าเทียมกัน หรือความเสมอภาพของบุคคล การยอมรับหลักการในเรื่องการยินยอม และยอมรับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของบุคคลอื่น ถ้าปฏิบัติได้ถือว่าเป็นผู้มีจิตเจตาค่านิยมตลอดจนการดำเนินชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า ผู้เรียนต้องเพิ่มบทบาทมากขึ้น มีโอกาสมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกคิดเอง ทำเอง และแก้ปัญหาของนักเรียนต้องแสดงออกในลักษณะของผู้ทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยการวางแผนปฏิบัติจริง และฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ทั้งยังเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำและความสามารถหลัก ๆ ด้านความสนใจและตามศักยภาพของตน

ด้านการจัดกิจกรรม ควรใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย ซึ่งเกี่ยวข้องต่อวิถีชีวิตการดำเนินตามความเป็นอยู่ใน สังคม โรงเรียน ชุมชน ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิเสรีภาพ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือกิจกรรมที่เป็นส่วนรวมของโรงเรียน การสอนครูต้องสอดแทรกความเป็นประชาธิปไตย เพื่อจะปลูกฝังพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยให้เกิดกับผู้เรียน ครูและนักเรียนต้องร่วมกันจัด เช่น กิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติด สืบหาสิ่งแวดลอม กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมสัปดาห์ห้องสมุด กิจกรรมคำจริยธรรม ฯลฯ พร้อมกันนั้นเป็นการฝึกให้มีทักษะในเรื่องกระบวนการกลุ่มการทำงานร่วมกันเป็นทีม ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การให้เกียรติยอมรับซึ่งกันและกัน เข้าใจในเรื่องสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ การแบ่งหน้าที่ของงาน

กล่าวโดยสรุป หากโรงเรียน ครู และนักเรียน ร่วมมือกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพแล้วประเทศชาติของเรา ก็มีแนวโน้มที่จะได้พลเมืองที่ดีมีคุณภาพและมีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยตามความมุ่งหมาย

3. ทฤษฎีที่นำมาใช้สร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบ ทฤษฎีและระบบรวมแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน เพื่อนำมาบูรณาการเข้าด้วยกันให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีหลักฐานอ้างอิงที่มีประสิทธิภาพดังนี้

ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม (shaping Desired Behavior)

การให้ความรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ต้องสร้างจิตสำนึก เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญ ดังนั้นต้นแบบที่นักเรียนได้เห็น คือ ครู พ่อแม่ และบุคคลที่นักเรียนเคารพหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง ตลอดทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ตามความคิดเห็นของนักจิตวิทยา ดังนี้

1. รูปแบบของไดเรคเตอร์ (The direction Model) รูธอัลฟ์ ไดรเคอร์ (Rudolf Dreikure อ้างถึงใน กองวิจัยทางการศึกษา 2542 : 49 - 50) จิตแพทย์ โรงเรียนแพทย์ของมหาวิทยาลัยชิคาโก เขียนหนังสือเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมในด้านการเลี้ยงดูเด็กและเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาย่างมหาศาล คือ ครูจะใช้วิธีการแนะแนวและเป็นผู้ช่วยให้เด็กมีส่วนร่วมในการตั้งกฎ ขอมรับในการลงโทษและไม่ควรทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ ยังสอนให้เด็กรู้ว่าครูหวังดีกับเขามากที่สุด นอกจากนั้นยังสอนให้เด็กรู้จักรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ทั้งต้องเคารพตนเองและผู้อื่น และให้เด็กเข้าใจถึงพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และให้เด็กเข้าใจถึงพฤติกรรมของตนเองที่กระทบต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ให้เด็กรับรู้ว่าการมีผลกระทบต่อความประพฤติในห้องเรียน ดังนั้น ครูต้องให้เสรีภาพกับนักเรียนทุกคนในห้องเรียน โดยกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดและตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการระดมกันอยู่อย่างสันติสุข เข้าใจค่านิยมเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองในการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ครูต้องนำวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ เช่น การสอนแบบอภิปราย แบบทดลอง แบบแก้ไขปัญหา ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนได้แบ่งกลุ่มกันทำงานเป็นหมู่คณะและต้องรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้แต่ละคนได้ทำงานตามความถนัดและตามศักยภาพของตนเอง ทั้งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักประพฤติดนอยู่ในระเบียบวินัยของกฎ กติกา ข้อตกลงของกลุ่มหรือของโรงเรียน

2. รูปแบบของสกินเนอร์ (The Skinner Model) สกินเนอร์ (Skinner อ้างถึงใน กองวิจัยทางการศึกษา 2542 : 41 - 43) มีแนวคิดที่นำพฤติกรรมนิยมมาทดลองใช้ โดยเขาเชื่อว่าการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง สามารถปรับพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกันได้ ดังนั้นเขาทำทฤษฎีมาทดลองใช้กับสัตว์และเด็กทารก รวมทั้งลูกสาวของเขา ปรากฏว่าผลการทดลอง

ของเขา นักการศึกษาได้นำมาใช้ในวงการศึกษาอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการควบคุมและกระตุ้นพฤติกรรมนักเรียน เรียกว่า การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) ซึ่งมีหลักการดังนี้

ผลของการกระทำของนักเรียนเป็นสาเหตุ ให้ต้องปรับพฤติกรรมและเมื่อมีแรงเสริมจากการให้รางวัลชมเชยหรือยกย่องนักเรียนจะปรับพฤติกรรมได้เช่นกัน แต่เมื่อลดสิ่งเร้านี้ไปพฤติกรรมจะอ่อนลง และกรณีการลงโทษพฤติกรรมจะอ่อนลง เมื่อเด็กเรียนรู้ถึงระดับที่ต้องการพฤติกรรมจะคงที่ จะใช้แรงเสริมในบางโอกาสเท่านั้น

การปรับพฤติกรรมถูกนำมาใช้ 2 วิธี คือ

1. ครูสังเกตนักเรียนพฤติกรรมที่พึงประสงค์การให้รางวัล นักเรียนจะแสดง พฤติกรรมนั้น ๆ ซ้ำ ๆ

2. ครูสังเกตนักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ นักเรียนจะลดแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เมื่อเห็นว่าครูไม่สนใจและครูหันไปยกย่องผู้ที่พฤติกรรมดี

สกินเนอร์ เสนอความคิดเห็นว่าการลงโทษอย่างรุนแรงไม่ควรนำมาใช้อาจจะหยุดพฤติกรรมเร็วกว่าการเสริมแรงแต่มีผลกระทบด้านจิตใจเด็ก เด็กอาจจะโกรธและถอยหนีไม่อยากเข้าเรียนเกิดผลกระทบในด้านการเรียน

แนวคิดการปรับพฤติกรรมในห้องเรียนของสกินเนอร์ หากมีการเสริมแรงหรือกระตุ้นนักเรียนจะพึงพอใจที่จะกระทำ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยได้

3. รูปแบบของกินน็อท (The Ginott Modle) เฮม กินน็อท (Haim Ginott อ้างถึงใน กรมวิชาการ 2542 : 56 – 62) เป็นนักจิตวิทยา เขาเชื่อเรื่องพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่แสดงจะมีผลกระทบต่อความรู้สึกของเด็ก ดังนั้นครูและพ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี สั่งสอนการอบรมจากครู พ่อแม่ หรือผู้ใกล้ชิดต้องเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย เด็กจะพัฒนาตนเอง และเข้าใจบทบาททางสังคมได้ เมื่อได้รับการแนะนำ อบรม สั่งสอน เห็นแบบอย่าง และจะเลียนแบบที่ปฏิบัติกันทำให้เด็กเห็นความสำคัญเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดี มีความตระหนักถึงความเป็นพลเมืองดี เป็นวิถีทางของชีวิตที่จะต้องพัฒนาให้ดีที่สุด ในระยะเริ่มแรกของชีวิต เด็กจะทำตามและเลียนแบบผู้ที่เขารักและผูกพันที่สุด ก็คือ พ่อ แม่ ครู และผู้ที่ใกล้ชิด

สรุปได้ว่ารูปแบบที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้นำมาประกอบการอ้างอิงในการทำวิจัยครั้งนี้ของโรงเรียนชุมทางดลิ่งชัน จากรูปแบบของแต่ละคน โรงเรียนได้นำมาประยุกต์ใช้กับนักเรียน ทั้งรูปแบบของ รูดอล์ฟ สกินเนอร์ กินน็อท ครูสอนให้นักเรียนตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น พร้อมทั้งเคารพกฎกติกาของสังคมและการอยู่ร่วมกันในสังคมในวิถีชีวิตแบบระบอบประชาธิปไตยอย่างสันติสุข โดยใช้กิจกรรมทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมสาระ เป็นกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับกิจกรรมในการ

เรียนรู้โดยสอนแบบทดลองสอนแบบวิทยาศาสตร์ ฯลฯ และเป็นกระบวนการกลุ่มในการทำกิจกรรม ซึ่งมีขั้นตอนในการทำงานเพื่อฝึกให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานเป็นหมู่คณะ และยอมรับซึ่งกันและกันในระยะแรกสมาชิกอาจจะไม่เคยชินกับระบบนี้จะรับไม่ได้ ครูต้องคอยช่วยเหลือชี้แนะ เพื่อฝึกการทำงานในรูปแบบเช่นนี้ เมื่อนักเรียนมีโอกาสฝึกบ่อยจะเกิดทักษะ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองเพื่อให้เป็นที่ยอมรับสมาชิกในกลุ่ม และครูต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบของโรงเรียนและห้องเรียน เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติของนักเรียน นอกจากนั้นเมื่อเสร็จการทำกิจกรรมทุกครั้ง ครูสรุปและชื่นชมผลงาน โดยการให้รางวัลหรือยกย่องชมเชยเพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรม ในเรื่องเคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งเป็นความต้องการของผู้วิจัยที่จะพัฒนาพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้กับนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน

ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow Hierachical Theory of Motivation)

ตามแนวคิดจิตวิทยาของมนุษยนิยม Humanistic Theory เป็นแนวคิดที่ใช้กันมากในการพัฒนามนุษย์ ความเชื่อพื้นฐานของมนุษย์คือความดี และมีคุณภาพต่อการยอมรับ มีความต้องการมุ่งไปสู่สัจการแห่งตน (Self – Actualization) ถ้าสิ่งแวดล้อมดีหรือเอื้ออำนวย แรงจูงใจของมนุษย์และกระบวนการพัฒนามุ่งไปสู่สัจการแห่งตน ส่วนใหญ่เป็นลำดับขั้น ซึ่งได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานเพื่อเกิดความอิสระในการเติมเต็มในลำดับขั้นต่อไป ดังแผนภูมิที่ 3 พัฒนาการทางบุคลิกภาพที่เป็นที่ยอมรับตามหลักจิตวิทยามนุษยนิยม 5 ขั้นของมาสโลว์ดังนี้ (วัชร ฐวธรรม 2541 : 194)

ขั้นที่ 5 ความดีงาม, ความจริง, ความรู้, ความเป็น ตนเอง, ความยุติธรรม, ความมีระเบียบ, ความมี คุณค่า, ความสำคัญ, ความมีวินัย, ความพอดี, ความสำเร็จสูงสุดในชีวิต ฯลฯ	ขั้นที่ 4 1. มีเกียรติ สง่างาม ไว้วางใจ 2. เมตตา ใจกว้าง ให้ – รับ 3. จริงใจ เสียสละ ห่วงใย	ขั้นที่ 3 ความรักห่วงใย	ขั้นที่ 1 - 2 ความต้องการขั้นต่ำ
---	---	---------------------------------------	--

แผนภูมิที่ 3 พัฒนาการทางบุคลิกภาพที่เป็นที่ยอมรับตามหลักจิตวิทยามนุษย์นิยม 5 ขั้นของมาสโลว์

ที่มา : วัชร ธุวธรรม 2541 : 194

ขั้นที่ 1, 2 เป็นขั้นที่สนองความต้องการของตนในขั้นต่ำสุด ซึ่งเป็นความต้องการด้านสรีระ
ได้แก่ อาหาร เงินและความปลอดภัย เพื่อการมีชีวิตอยู่

ขั้นที่ 3, 4 สำหรับความต้องการในขั้นที่ 3 – 4 นักจิตวิทยา ระบุว่า เป็นความต้องการที่
มนุษย์ขาดไม่ได้ เรียกว่า ค่านิยมพื้นฐานหากเต็มเต็มจะสร้างความเข้มแข็ง สร้างพลังอำนาจในตน
ทำให้บุคคลในขั้นนี้เป็นทรัพยากรที่มีบารมี มีจิตเมตตา พร้อมทั้งจะให้และรับ มองตนเองและทุกคน
ในทางบวก พร้อมทั้งจะช่วยพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในเชิงสร้างสรรค์

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นที่ แสวงหาคุณธรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และความสำเร็จสูงสุดในการประกอบอาชีพ เรียกว่า ค่านิยมมนุษย์

มาสโลว์ (Maslow อ้างถึงใน Richard M. Ryckman 1985 : 2393 - 394) กล่าวว่า ความต้องการพื้นฐานประกอบด้วยความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัยความเป็นเจ้าของความรักและการได้รับการยกย่อง เงื่อนไขที่เอื้อต่อความพึงพอใจคือ เสรีภาพ (Freedom) ในการพูด และการกระทำที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น มีอิสระที่จะแสดงตน สำรวจตนในด้านต่าง ๆ ถ้าปราศจากเสรีภาพ คนเหล่านี้จะไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ กล่าวได้ว่าสิ่งแวดล้อมที่ดีส่งเสริมให้มนุษย์พัฒนาไปสู่สัจการแห่งตน เงื่อนไขนี้ได้แก่กระบวนการทางสังคมที่ให้ความเท่าเทียม (equality) ความไว้วางใจ (trust) ความเคารพ และการสนับสนุนให้บุคคลมีสิทธิในการตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง

ความต้องการนับถือตนเองนั้น มีทั้งการนับถือที่ได้จากผู้อื่นและการนับถือตนเอง ซึ่งบุคคลจะมีพื้นฐานของการนับถือ ตนเองมากกว่าการได้รับความยกย่อง หรือวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น

ลักษณะของผู้ที่รู้จัก และเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง มีลักษณะต่าง ๆ มากมาย เช่น รับรู้ความเป็นจริง ยอมรับตนเอง ยอมรับผู้อื่น สนใจปัญหา ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น "มีแนวโน้มปกครองด้วยจริยธรรมของตนเองมากกว่ากฎของสังคม" ("ruled by the laws of their own dharacter rather than by rules of society") (Maslow 1970 : 174) ในการพัฒนาบุคลิกภาพนั้นเป็นไปอย่างสลับซับซ้อน หยั่งรู้ และตระหนักในตนเอง พัฒนาไปอย่างกลมกลืนทั้งตัวมีการบูรณาการในขั้นสูง และเป็นไปทั้งระบบ (holistic organism) อย่างมั่นคง (stable) และเป็นตัวของตัวเอง (autonomous)

แนวคิดตามทฤษฎีของ Maslow จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาสู่คุณธรรม บุคลิกที่พัฒนาถึงขั้นสัจการแห่งตนเป็นบุคคลที่มีวินัยในตนเอง และมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย การพัฒนาจากขั้นเบื้องต้นไปสู่ขั้นต่อไปนั้น "ความพอ" ของบุคคลนอกจากจะขึ้นกับสภาพทางกายยังขึ้นอยู่ กับ "ความรู้สึกพอ" มิได้หมายความว่าทุกคนจะต้องได้รับสนองตอบ ความต้องการพื้นฐานเท่า ๆ กัน แต่เป็นไปตามลำดับขั้นเหมือนกัน

ทฤษฎีการพิจารณาและเสริมสร้างค่านิยม (Value Clarification)

หลุยส์ แรทส์และคณะ (Raths Louis E, Harmin Mreill and Simon Sydney 1966 อ้างถึงใน วังวิ ธรรม 2541 : 2 - 4) ค้นพบว่า value หรือค่านิยม คือ หลักการประพฤติปฏิบัติคนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลถือว่าดีงาม ถูกต้อง และควรค่าแก่การยึดถือ กระบวนการพิจารณาและเสริมสร้างค่านิยมมีจุดหมายให้ผู้เรียนค้นพบตนเองว่า หลักการที่ดีที่ควรค่าตามธรรมชาติของตนเป็นอย่างไร

ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และจะแสดงออกมาในรูปของความเชื่อ เจตคติ พฤติกรรม และความรู้สึกของแต่ละบุคคล ซึ่งความเชื่อ เจตคติ พฤติกรรม และความรู้สึกที่แต่ละบุคคลแสดงออกมาในชีวิตประจำวันมีมากมาย พฤติกรรมที่แสดงออกมาที่มีบางส่วนเท่านั้นที่เป็นการแสดงออกของค่านิยมของบุคคลนั้นหรือไม่ ถ้าไม่ผ่านกระบวนการทั้ง 7 ขั้น ค่านิยมตัวที่บุคคลอ้างว่าตนมีก็ยังคงไม่เป็นค่านิยมของบุคคลนั้นหรือไม่ ถ้าไม่ผ่านกระบวนการทั้ง 7 ขั้น ค่านิยมตัวที่บุคคลอ้างว่าตนมีก็ยังคงไม่เป็นค่านิยมจริงหรือค่านิยมสร้างเสริม (Full Values) คงเป็นได้เพียงทัศนคติ หรือ partial values ซึ่งจะไม่ยึดได้เป็นเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ 7 ขั้น ของกระบวนการกระจายค่านิยม ได้แก่

การเลือก	ขั้นที่ 1. สำรวจทางเลือก
	ขั้นที่ 2. พิจารณาผลที่เกิดจากแต่ละทางเลือก
	ขั้นที่ 3. ตัดสินใจเลือกโดยเสรี
การนิยามซาบซึ้ง	ขั้นที่ 4. มีความสุข ภูมิใจ
	ขั้นที่ 5. เต็มใจประกาศยืนยันให้เป็นที่รับรู้
การปฏิบัติ	ขั้นที่ 6. แสดงค่านิยม
	ขั้นที่ 7. ปฏิบัติซ้ำให้เป็นกิจนิสัย

กระบวนการดังกล่าวเป็นระบบของการพัฒนาตนเอง (self – development) เมื่อมนุษย์เรียนรู้ รู้จักตนเอง เข้าใจบุคลิกภาพของตนจากการใช้กลวิธีหาทางเลือกปฏิบัติหลาย ๆ ทางเพื่อตอบสนองความต้องการเมื่อทางเลือกใดแสดงออกแล้วได้ผลสำเร็จก็จะยึดทางเลือกนั้นไว้เป็นค่านิยมและปฏิบัติอีกในโอกาสต่อไป ถ้าปฏิบัติซ้ำ ๆ ก็จะเป็นลักษณะนิสัยและเป็นบุคลิกภาพในภาพรวม

การพัฒนามนุษย์ให้มีจริยธรรมต้องพัฒนาโดยเติมเต็มความต้องการพื้นฐานถึงขั้นที่ 4 ตามการวิจัยของ Maslow คือ ทางกาย ความปลอดภัย ความรัก ความมีค่า และศักดิ์ศรี จึงจะสามารถพัฒนามนุษย์ให้ถึงขั้นที่ 5 มีสัจการแห่งตน (self – actualization) มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก และศักดิ์ศรีในตน มีวินัย และมีประสิทธิผลในการดำเนินชีวิตและอาชีพ

การพิจารณาและเสริมสร้างค่านิยมเน้นกระบวนการให้บุคคลได้สำรวจความคิด ความเชื่อ ความต้องการ และการกระทำของตนเพื่อให้บุคคลได้รู้จักตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม เกิดการแลกเปลี่ยนค่านิยมของตนกับของผู้อื่นมาเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับตนเอง ช่วยให้บุคคลได้ค้นหาว่าค่านิยมอะไรมีความหมายต่อตนเอง เป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ของตนเองกระบวนการพิจารณาและเสริมสร้างค่านิยมดังกล่าวเป็นไปแบบพลวัตคือ บุคคลจะสำรวจค่านิยมของตนอยู่เสมอ

ค่านิยมที่สมบูรณ์คือ ค่านิยมที่ผ่านกระบวนการทั้ง 7 ขั้น ดังกล่าวและบุคคลจะสามารถดำเนินชีวิตตามค่านิยมของตน มีความคิด ความรู้สึก และการกระทำที่สอดคล้องกันบุคคลได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มประสิทธิภาพ

คุณค่าของกระบวนการพิจารณาและเสริมสร้างค่านิยมนั้น เมธี ปิณฑานนท์ (2523 : 144) กล่าวว่าช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะการสื่อสาร การสื่อความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกให้ผู้อื่นเข้าใจ และการเปิดรับยอมรับคุณค่าของผู้อื่นที่มีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกแตกต่างไปจากตน เพื่อแสวงหาแนวทางเลือกของตน ขณะเดียวกันก็เกิดความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ผู้เรียนได้พัฒนาเหตุผลและการพิจารณาตัดสินใจอย่างรอบคอบเมื่อเผชิญทางเลือกและข้อขัดแย้ง

ผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพและพลังทางบวกของตน และผู้อื่น ที่จะนำซึ่งประโยชน์ตนและสังคมส่วนรวมร่วมกัน

การนำกระบวนการพิจารณาและเสริมสร้างค่านิยมไปใช้เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนจึงยังคงมีคุณค่า และเอื้อต่อการพัฒนาจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย ช่วยให้นักเรียนตระหนักและยอมรับในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน แม้ว่าแต่ละคนจะมีค่านิยมเป็นแนวทางดำเนินชีวิตอย่างมีความหมายแก่ตนและสังคม การใช้กระบวนการพิจารณา และเสริมสร้างค่านิยมเป็นการตัดสินใจในเชิงสัมพันธ์ ซึ่งเหมาะกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงของสังคม แต่จำเป็นต้องใช้ร่วมกับแนวทางอื่น ๆ เพื่อลดข้อด้อยบางประการ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานการวิจัยครั้งนี้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura 1977 : 10 – 29) แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีในการเรียนรู้ทางสังคมคือ พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) การเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ รวมถึงการสังเกต การตอบสนอง และปฏิกิริยาต่าง ๆ ของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบที่เกิดขึ้น จากการกระทำของตัวแบบ คำบอกเล่านี้เกี่ยวกับตัวแบบ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ ความมีชื่อเสียงของตัวแบบ ผลจากการสังเกตสามารถเลียนพฤติกรรมของตัวแบบหรือแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้ ไม่ต้องลองผิดลองถูก พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์พฤติกรรมกับผลที่เกิดขึ้น ความรู้นี้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์เมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดตามเหตุการณ์ใด อย่างไร เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดตามมาได้ ทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวล ความกลัวขึ้นลงหน้า ความคาดหวังนี้ทำให้นมนุษย์ตัดสินใจทำพฤติกรรมหนึ่งให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา การเรียนรู้

ความสัมพันธ์ดังกล่าว เกิดจากประสบการณ์ตรงและจากการสังเกตการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ของตนเอง แต่วิธีเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตนเองหรือผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ของตนเอง วิธีการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์นี้มีข้อจำกัดตรง เวลา และโอกาสของผู้เรียนแต่ละคน และผลของการกระทำบางอย่างก็เป็นอันตราย ถ้าต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง แบนดูรา (Bandura 1977 : 22 – 29) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้แม่แบบ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนอันเกิดจากการที่บุคคลได้เห็นพฤติกรรมของผู้อื่นและพฤติกรรมนั้น ๆ จะชี้นำพฤติกรรมของเขาได้

แบนดูรา (Bandura. 1977 : 22 – 27) กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จากแม่แบบโดยกระบวนการสังเกต (Observation Learning) ได้แก่การสังเกตพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้อื่น เช่น การได้ยินคำบอกเล่าการได้อ่านข่าวสาร บันทึก ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และจะเป็นข้อมูลที่บุคคลนำมาพิจารณาสำหรับการกระทำพฤติกรรมใหม่ในอนาคต และผู้ที่ช่างสังเกตและช่างคิดก็จะมีโอกาสเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าและลึกซึ้งกว่า และผู้ที่ประสบตัวอย่างหรือแบบอย่างที่แตกต่างกันก็จะเกิดการเรียนรู้ที่ต่างกันด้วย เมื่อบุคคลได้เป็นตัวแบบก็จะสามารถรับรู้สัญลักษณ์ของการกระทำนั้น และสัญลักษณ์เหล่านี้จะชี้นำให้แสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมการเรียนรู้จากแม่แบบประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ความสนใจ มี 2 ลักษณะ คือ

1.1 ตัวแบบ ได้แก่ ความชัดเจน อิทธิพลต่ออารมณ์ ความซับซ้อน การโน้มน้าวจิตใจ และลักษณะของประโยชน์ที่ได้

1.2 ผู้สังเกต ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึก อารมณ์ การรับรู้ และแรงเสริมที่เคยได้รับ

2. การเก็บจำ ได้แก่ รหัสแห่งสัญลักษณ์ กระบวนการคิด การฝึกด้านสัญลักษณ์ และการฝึกการแสดงออก

3. การแสดงออก ได้แก่ ความสามารถทางกาย การประสานงานของอวัยวะการสังเกตการกระทำของตนเอง และการติดตามผลการกระทำ

4. การจูงใจ ได้แก่ การเสริมแรงภายนอก การเสริมแรงแก่ตัวแบบ และการเสริมแรงภายใน กระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นอย่างมา การเห็นตัวแบบมีพฤติกรรมเหมาะสมและได้รับผลตอบแทนที่ดีจากพฤติกรรมนั้นจะก่อให้เกิดการเลียนแบบ รวมทั้งพฤติกรรมที่ทำซ้ำแล้วซ้ำอีก และพยายามปรับปรุงข้อบกพร่องจนได้รับรางวัลเป็นการตอบแทนก็ช่วยให้เกิดการเลียนแบบในสังคมส่วนใหญ่นับด้วย

สถานการณ์ของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตหรือการเรียนรู้จากตัวแบบต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหลายดังกล่าวมาแล้ว พฤติกรรมเลียนแบบที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นได้ด้วยการจัดวางรูปแบบการเรียนรู้จากตัวแบบอย่างเหมาะสม โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจตัวแบบอย่างแท้จริง จนสามารถจดจำและสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมของตัวแบบได้และประกอบกับการสนใจอย่างเหมาะสมและเพียงพอจะทำให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนองคือ การเลียนแบบ พฤติกรรมของตัวแบบในที่สุด

การเรียนรู้ของเด็กจากแม่แบบนั้น เด็กจะเรียนรู้โดยแม่แบบทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าและเป็นสื่อกลางให้ผู้เรียนสังเกต และเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย แบนดูรา (Bandura 1977 : 40 – 51) ได้แบ่งแม่แบบออกเป็น 2 ชนิด คือ แม่แบบจากตัวจริง กับแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ซึ่งอาจเป็นคำพูด เอกสารหรือไฮด์ทัศน์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สไลด์ หรือวิดีโอเทป เป็นต้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ลาวัณย์ รักไทยดี (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย นักเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครตามการรับรู้ของตนเอง ผลการวิจัยปรากฏว่า โดยเฉลี่ย ครูประถมศึกษา มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ซึ่งการปฏิบัติด้านการยอมรับอยู่ในระดับมาก เช่น การสอนให้เคารพและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับและระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ของโรงเรียน การฝึกให้รู้จักระเบียบวินัย การทำความเคารพเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี เป็นต้น ส่วนการปฏิบัติด้านสามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ปฏิบัติในระดับกลาง และกิจกรรมที่ครูปฏิบัติน้อยที่สุด การสนับสนุนให้นักเรียนร่วมกันจัดทำหนังสือพิมพ์ประจำห้องเรียน ส่วนกิจกรรมที่ครูไม่เคยปฏิบัติคือ กระบวนการเข้าชมรัฐสภา และการรับฟังการอภิปรายในสภา

รัชนี พลารักษ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของครูในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครูและนักเรียน การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาตามการรับรู้ของครู และนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 63 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 459 รวมทั้งสิ้น 522 คน จากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ระดับประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 13 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และได้รับแบบสอบถามคืนมา 522

ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบทดสอบ "ที" (t - test) ซึ่งผลการวิจัยมีดังนี้

1. ครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์รับรู้ว่ามีบทบาทในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา รวมทั้งข้อในระดับปานกลาง ทั้งนี้ส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับมาก และส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วม และการร่วมมือกันในระดับมาก แต่ส่งเสริมด้านการเชื่อมั่นในวิธีการแก้ปัญหาในระดับปานกลาง

2. นักเรียนรับรู้ว่ามีบทบาทในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่เรียนระดับประถมศึกษา รวมทั้งข้อในระดับปานกลาง ทั้งนี้ส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับมาก แต่ส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนในระดับปานกลาง ส่วนวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนั้นส่งเสริมทุกด้านในระดับปานกลาง

3. บทบาทของครูในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่เรียนระดับประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครูและนักเรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยครูรับรู้ว่ามีบทบาทมากกว่าการรับรู้ของนักเรียน ยกเว้นการส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่ส่งเสริมด้านการเชื่อมั่นในวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งการรับรู้ของครูและนักเรียนไม่แตกต่างกัน

ยิ่ง ทศน์แก้ว (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี พบว่า กิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษาจัดมากที่สุดคือ กิจกรรมวันสำคัญ รองลงมาคือ กิจกรรมสภานักเรียน การใช้กระบวนการกลุ่ม ส่วนกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ มีการจัดบ่่อยที่สุด ส่วนวิธีดำเนินการนั้นพบว่า การแบ่งกลุ่มให้ร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานเป็นวิธีการที่ใช้มากที่สุด สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมมีน้อย

ศิริเพ็ญ สุวรรณเจริญสุข (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างเยาวชนกับผู้ปกครองและเยาวชนกับเจ้าหน้าที่ภาคีรัฐบาล การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างเยาวชนนอกระบบโรงเรียนกับผู้ปกครองและเยาวชนนอกระบบโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่ภาคีรัฐบาลเกี่ยวกับการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยแก่เยาวชนนอกระบบโรงเรียนใน 5 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม วินัยธรรม และคุณธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 337 คน ประกอบด้วย เยาวชนนอกระบบโรงเรียน จำนวน 120 คน ผู้ปกครอง จำนวน 122 คน และเจ้าหน้าที่ ภาคีรัฐบาล จำนวน 95 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. เยาวชนนอกกระบบโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าได้รับการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย โดยผู้ปกครองในด้านการวรรณกรรม สำนึกศีลธรรม วินัยธรรม และคุณธรรมในระดับมาก ยกเว้นในด้าน ปัญญาธรรมที่ผู้ปกครองส่งเสริมในระดับปานกลาง

2. เยาวชนนอกกระบบโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าได้รับการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐบาลในระดับมากทุกด้าน

3. ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าได้ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยแก่เยาวชนนอกกระบบโรงเรียนในระดับมากทุกด้าน

4. เจ้าหน้าที่ภาครัฐบาลมีความคิดเห็นว่าได้ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยแก่เยาวชนนอกกระบบโรงเรียนในระดับมากทุกด้าน

5. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยระหว่าง เยาวชนนอกกระบบโรงเรียนกับผู้ปกครอง พบว่า ความคิดเห็นระหว่างเยาวชนนอกกระบบโรงเรียนกับผู้ปกครองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นไปตาม สมมติฐานการวิจัย

6. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยระหว่าง เยาวชนนอกกระบบโรงเรียนเจ้าหน้าที่ภาครัฐบาล พบว่า ความคิดเห็นระหว่างเยาวชนนอกกระบบโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐบาลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

บุญมี เด็กอนันต์กุล (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตย ต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในการเรียนสังคมศึกษา จากกลุ่มตัวอย่าง 60 คน แยกเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน ได้รับการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน วิถีชีวิตและควบคุม 30 คน ไม่ได้รับการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิต หลังจากการทดลอง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติต่อประชาธิปไตยโดยด้านวิถีชีวิตสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตอย่างมีนัยสำคัญตามสถิติที่ระดับ 0.52

กอบกุล ดิษฐ์แย้ม (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสร้างพฤติกรรม ประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม และเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนตามรูปแบบการสอนที่เห็นเทคนิคการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับการพฤติกรรมของนักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนปกติ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการสร้างเสริมประชาธิปไตยของนักเรียน ซึ่งเป็นแผนการสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ลือการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลจำนวนแผนการสอน 9 แผน ซึ่งประเมินโดย

ผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมระดับดีมาก พอเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรม
ประชาธิปไตยของนักเรียน กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริศักดิ์ ไหมคำม (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีพฤติกรรม
ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดมหาสารคาม โดยการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 5 ด้าน คือ ด้านเคารพทางกาย เคารพทาง
วาจา เคารพในความคิดเห็น เคารพในกฎเกณฑ์ และเคารพในสิทธิผู้อื่น ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการ
ทดลองใช้เทคนิคแม่แบบ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมโดยส่วนรวม 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองนักเรียนมีพฤติกรรม
ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมมากขึ้น

นิรมล สุวรรณปิณฑะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยโดยสร้างรูปแบบการพัฒนา
พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนและศึกษาผลการใช้โดยพิจารณาจากพฤติกรรม
ของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ชนิดคือ รูปแบบการพัฒนาประกอบด้วย

1. สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารและครูทุกคนเห็นปัญหาและความสำคัญของพฤติกรรม
ประชาธิปไตยในด้านคุณธรรมและสร้างจิตสำนึกให้โรงเรียนปฏิบัติ สร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อม
เสริมแรง ยกย่องชมเชย ประกาศเกียรติคุณ ให้รางวัล

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คุณธรรมของนักเรียน พบว่า
นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชนิดา จันเรียง (2545 : บทคัดย่อ) ได้สร้างรูปแบบและศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนา
พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา โดยใช้ประชากรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 301 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยและแบบทดสอบถามความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบ
ปรากฏว่าได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ประกอบด้วย การสร้างความ
ตระหนักในคุณธรรมให้แก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน การเห็นแบบอย่าง การจัดกิจกรรม
ส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน
ประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ

2. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน
คุณธรรมของนักเรียนประถมสาธิตหลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

แพลตเนอร์ (Platner 1977 : 7061 – A) ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนอายุ 9 – 10 ปี ที่ได้รับการสอนและการปกครองชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 3 และ 4 จำนวน 138 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมซึ่งสอนด้วยวิธีอัตตาธิปไตย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามพีบีอาร์เอส (PBRS) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฟรีดแมน (Friedman 1973 : 41117 – A) ศึกษากรณีมีส่วนร่วมด้านประชาธิปไตย ศึกษาเฉพาะกรณีทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย เพื่อศึกษาทฤษฎีใหม่ ๆ ของระบบประชาธิปไตย และการนำทฤษฎีเหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนที่อยู่ในประเทศสวีเดน ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่โตกว่าและดีกว่าเด็กเล็ก และพบว่าบ้านและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเด็กให้ร่วมมือทางการเมืองระบบประชาธิปไตยมากกว่า และดีกว่าเด็กเล็กและพบว่า บ้านและโรงเรียนมีส่วนในการสนับสนุนเด็กให้ร่วมมือทางการเมืองระบบประชาธิปไตย

ไวท์ (White 1977 : 7036 – A) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาว่า วัฒนธรรมอเมริกามีความเชื่อถือค่านิยมทางการเมืองแบบสังคมประชาธิปไตยเพียงใด ระดับความเชื่อถือค่านิยมทางการเมืองแบบสังคมประชาธิปไตยได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ และสถานภาพของเศรษฐกิจหรือไม่ และเพื่อศึกษาการสอนวิชาสังคมศึกษาจะมีผลทำให้กระแสดความเชื่อทางสังคมวิทยาการเมืองของวัฒนธรรมอเมริกาแตกต่างกันหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนจำนวน 387 คน ซึ่งสุ่มมาจากนักเรียนมหาวิทยาลัยในรัฐฟลอริดา 1 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดความเชื่อของแอลเลน (Allen) ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. เด็กวัยรุ่นมีค่านิยม และแบบอนุรักษ์สังคมแบบประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่

2. ตัวแปรอิสระต่าง ๆ เพศ เชื้อชาติ เศรษฐกิจ และการสอนในวิชาสังคมมีผลต่อคุณค่าทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมประชาธิปไตย จากการทดสอบสมมติฐานเชิงปฏิเสธ พบว่า สมมติฐานทุกข้อยกเว้นตัวแปรทางอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โคล (Coic 1974 : 6061 – A) ศึกษาวิธีการที่จะทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามชนบทได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามหลักการประชาธิปไตยให้มากขึ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์และสำรวจตามโปรแกรมต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นไว้เพื่อเผยแพร่ทางการเมือง ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้จากการรายงานของรัฐบาลมาใช้ด้วย ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมากกว่า 50,000 คน ผลการวิจัยพบว่า คนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะมีความสนใจในกิจกรรมนั้น ๆ

และการปกครองแบบสหพันธรัฐ (Federation) จะช่วยในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น

แบนดูรา รอส และโรส (Bandura, Rose and Rose 1963 : 3) ได้ศึกษาผลของการใช้แม่แบบต่อการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าว โดยจัดแบ่งแม่แบบเป็น 3 ลักษณะคือ แม่แบบที่เป็นจริง แม่แบบที่เป็นภาพยนตร์ แสดงด้วยคนจริงและแม่แบบที่ทำเป็นการ์ตูน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยก่อนเรียน ผลการทดลองพบว่า เด็กที่ได้รับแม่แบบก้าวร้าว มีพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้น ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับแม่แบบ ไม่ค่อยมีพฤติกรรมก้าวร้าวปรากฏ และแม่แบบที่เป็นภาพยนตร์มีผลต่อพฤติกรรมของผู้สังเกตติดเทียมกับแม่แบบที่เป็นจริง

จากงานวิจัยที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการเรียนการสอนจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ ทางการเมืองในลัทธิประชาธิปไตยเกี่ยวกับความรู้ทางการเมือง แต่ไม่มีผลต่อการเรียนรู้ ด้านทัศนคติทางการเมือง วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การสอนเป็นทีมและการใช้กิจกรรมกลุ่ม สามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยไม่มีความสัมพันธ์กัน และชุดแนะแนวสามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้สูงขึ้นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน สำนักงานเขตตลิ่งชัน ปีการศึกษา 2545

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชันครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอวิธีการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว ประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมก่อนทดลองใช้และหลังการทดลองใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One – Group Pretest – Posttest Desing โดยมีรูปแบบการทดลอง ดังนี้

$O_1 \times O_2$

เมื่อ O_1 แทน การสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลอง

X แทน การใช้แม่แบบ การจัดกิจกรรมและการจัดสภาพแวดล้อม (ตัวแปรทดลอง)

O_2 แทน การสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการดังนี้

1. กำหนดรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ต้องการ

1.1 การเคารพสิทธิของผู้อื่น

1.2 การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 การเคารพกฎระเบียบของสังคม

2. เลือกกิจกรรมเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมทั้งใน

และนอกห้องเรียน

3. รวบรวมข้อมูล โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง สร้างเครื่องมือ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียน ซึ่งมีขั้นตอนย่อยดังนี้

3.1 ประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลอง

3.2 ประชุมครูเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการปฏิบัติงาน

3.3 ดำเนินการทดลองโดยใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

ของนักเรียน ตลอดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545

3.4 รวบรวมข้อมูลระหว่างการทดลอง

3.5 ประเมินหลังการทดลอง

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการตามโครงร่างงานวิจัยที่วางไว้
5. สรุปผล โดยการสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนชุมทางคิ่งชัน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน บุคลากรสนับสนุนการสอน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนชุมทางคิ่งชัน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน บุคลากรสนับสนุนการสอน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมทางคิ่งชันที่เรียนอยู่ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 447 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชุด คือ

1. แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนด้านการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

การสร้างเครื่องมือ

1. การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

1.1 ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือจากเทคนิคงานวิจัยของผู้วิจัยหลายท่าน แล้วกำหนดแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบของการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

1.2 นำแบบสอบถามความคิดเห็นขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบแก้ไข

1.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วสอบถามความคิดเห็นจากบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

2. การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน

2.1 ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน จำนวน 3 ด้าน คือ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพในกฎระเบียบของสังคม

2.2 กำหนดแบบสังเกตพฤติกรรมเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ขว
คะแนน 4 ระดับ คือ

2.2.1 ปฏิบัติเป็นประจำ เป็นพฤติกรรมที่มีการกระทำอยู่ระหว่าง 80 - 100%

2.2.2 ปฏิบัติบ่อยครั้ง เป็นพฤติกรรมที่มีการกระทำอยู่ระหว่าง 60 - 79%

2.2.3 ปฏิบัติบางครั้ง เป็นพฤติกรรมที่มีการกระทำอยู่ระหว่าง 40 - 59%

2.2.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด เป็นพฤติกรรมที่มีการกระทำอยู่ต่ำกว่า 40%

2.3 นำแบบสังเกตพฤติกรรมเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ถึงความเหมาะสมของภาษาและรูปแบบของ
แบบสังเกต

2.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนที่ปรับปรุงแก้ไข
เรียบร้อยแล้ว จำนวน 24 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try - Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6
โรงเรียนวัดโพธิ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545
นำคะแนนที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้สูตร $t - test$ ได้
ค่าเท่ากับ 1.781 ถึง 8.832 ซึ่งทุกข้อสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ $t = 1.75$

2.5 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสังเกตทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์
แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 96 - 98)
ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังรายละเอียดในแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

การเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ

ผู้วิจัยดำเนินการให้บุคลากรในโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และบุคลากรสนับสนุนการสอน จำนวนทั้งสิ้น 26 คน กรอกแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ก่อนที่จะนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ทดลอง

การเก็บข้อมูลพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นก่อนทดลอง ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับครูผู้สอนถึงตัวเครื่องมือ วิธีการให้คะแนนและแนะนำให้ครูศึกษาการให้คะแนนแต่ละข้อ หลังจากนั้นให้ครูผู้สอนสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนแต่ละคนในห้องที่ตนรับผิดชอบ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

2. ขั้นทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามรูปแบบที่สร้างขึ้น เป็นเวลา 3 เดือน ระหว่างเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2545 ระหว่างดำเนินการทดลอง มีการติดตามการทดลองเป็นระยะ ทุกเดือน เพื่อให้การทดลองตามรูปแบบสมบูรณ์ที่สุด

3. ขั้นหลังการทดลอง หลังจากการทดลองใช้รูปแบบสิ้นสุดลงแล้ว ครูผู้สอนสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมชุดเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนทั้ง 26 คน มาหาความถี่และค่าร้อยละในแต่ละระดับความคิดเห็น ซึ่งมี 4 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยน้อย และไม่เห็นด้วย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคน ทั้งพฤติกรรมก่อนทดลองและพฤติกรรมหลังทดลองมาตรวจให้คะแนน โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้คะแนน	4	คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

นำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.50 – 4.00	ปฏิบัติเป็นประจำ
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.50 – 3.49	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.50 – 2.49	ปฏิบัติบางครั้ง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.40 – 1.49	ปฏิบัติน้อยที่สุด

นำคะแนนพฤติกรรมที่ได้ทั้ง 2 ชุด มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วทำการทดสอบความมีนัยสำคัญของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 69 – 109)

1. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาค่าอำนาจแจกแจงของแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน โดยใช้ค่า t-test

1.2 หาคความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา α (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าร้อยละ (Percent)

2.2 คะแนนเฉลี่ย (Mean)

2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้ค่า t-test (Dependent Samples)

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมหลังการทดลองใช้รูปแบบของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 ใช้ค่า t-test (Independent Samples)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน
2. ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม

ประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

3. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ได้ใช้รูปแบบตามกรอบแนวคิด ประกอบด้วย

1. การสร้างความตระหนักให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคน และผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ส่งผลต่อสันติภาพและสันติสุขในสังคม เพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ

2. การเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้นักบุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองเต็มใจที่จะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน เพื่อจูงใจให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามหลักทฤษฎีของ Bandura ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ของบุคคลเกิดจากการกระทำตามแบบที่ผู้อื่นกระทำ โดยเฉพาะการกระทำตามแบบอย่างของบุคคลที่นักเรียนเคารพนับถือ

3. การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

4. สร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมจนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติด้วยความเต็มใจเป็นประจำ

5. การจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

6. การเสริมแรงนักเรียนทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นห้องเรียน โดยการยกย่องชมเชย และให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านคุณธรรมเป็นประจำและการให้เกียรติบัตรแก่

ห้องเรียนที่นักเรียนในห้องเรียนนั้น มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมพร้อมเพียงมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นกำลังใจนักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมเป็นประจำ และเป็น การกระตุ้นให้นักเรียนคนอื่นและห้องเรียนอื่นกระทำตาม

ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม

ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น

บุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน จำแนกตามกลุ่มและเพศ มีรายละเอียดดังแสดง ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนบุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น จำแนกตามกลุ่มและเพศ

บุคลากรในโรงเรียน	ชาย	หญิง	รวม
1. กลุ่มผู้บริหาร	-	-	-
1.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน	-	1	1
1.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน	1	1	2
2. กลุ่มครูผู้สอน	4	14	18
3. กลุ่มบุคลากรสนับสนุนการสอน	-	5	5
รวม	5	21	26

จากตารางที่ 1 บุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้นจำนวน 26 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน 3 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นหญิง 1 คน เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนชาย 1 คน และหญิง 1 คน กลุ่มครูผู้สอน 18 คน และกลุ่มบุคลากรที่สนับสนุนการสอน 5 คน แยกตามเพศมีจำนวนผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย คือ ผู้หญิง 21 คน ผู้ชาย 5 คน

ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น เสนอไว้ใน คำร้อยละของระดับความคิดเห็นแต่ละระดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยโดยด้านการยอมรับของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น
(จำนวนบุคลากร 26 คน)

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็นด้วย
1. การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนต้องสร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองก่อน	57.69	38.46	3.85	-
2. การเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองเต็มใจที่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน	34.62	61.54	3.85	-
3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของบุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยมีส่วนทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม	42.31	57.69	-	-
4. บรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนสามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียนได้	42.31	42.31	15.38	-
5. การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยสามารถช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน	50.00	42.31	7.69	-
6. การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้	53.85	46.15	-	-
7. การเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย และให้รางวัล ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง	34.62	57.69	7.69	-
8. การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนควรเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียน	57.69	34.62	7.69	-
9. กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยควรจัดแบบกระบวนการกลุ่ม และบูรณาการในทุกวิชา	50.00	42.31	7.69	-

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็นด้วย
10. รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยการสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน การเสริมแรง ยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยขึ้น	57.69	30.77	11.54	-

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าร้อยละสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุดมีคะแนนเท่ากัน 3 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 8 และข้อ 10 คือ (57.69) ข้อ 1 การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนต้องสร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองก่อน ข้อ 8 การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนควรเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียน และข้อ 10 รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยการสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน การเสริมแรง ยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยขึ้น และระดับรองมี 2 ข้อ คือ ข้อ 6 และข้อ 9 ข้อ 6 (53.85) การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้ ข้อ 9 (50.00) กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริม กิจกรรมประชาธิปไตยควรจัดแบบกระบวนการกลุ่มและบูรณาการในทุกวิชา พิจารณาระดับมาก พบว่า ข้อที่มีร้อยละมากที่สุด คือ ข้อ 2 (61.54) การเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เต็มใจที่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน และรองลงมาคือร้อยละอยู่ในระดับเดียวกันคือ 57.69 ได้แก่ ข้อ 3 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของบุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย มีส่วนทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม ข้อ 7 การเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย และให้รางวัลทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างค่อนึง

ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น

นักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยด้านคารวธรรม มีจำนวนและร้อยละ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนนักเรียนโรงเรียนชุมทางดิ่งชั้นที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรม
ประชาธิปไตยด้านคารวธรรม แยกตามชั้นและระดับช่วงชั้น

นักเรียน	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
ระดับช่วงชั้นที่ 1		
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	65	14.54
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	88	19.68
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	91	20.36
รวมระดับช่วงชั้นที่ 1	244	54.58
ระดับช่วงชั้นที่ 2		
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	69	15.44
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	65	14.54
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	69	15.44
รวมระดับช่วงชั้นที่ 2	203	45.42
รวม	447	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนทั้งหมดมีจำนวน 447 คน นักเรียนแต่ละชั้นมีจำนวนไม่ถึง 100 คน โดยชั้นที่มีนักเรียนมากที่สุดคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 91 คน ชั้นที่มีนักเรียนน้อยที่สุดคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 5 มีจำนวนนักเรียนเท่ากันคือ 65 คน นอกนั้นมีจำนวนนักเรียนใกล้เคียงกัน (ชั้นประถม 2, 4 และ 6 มีจำนวนนักเรียน 88 และ 69 ตามลำดับ)

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

1. เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

1.1 จำแนกตามรายชื่อในแต่ละด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน จำแนกตามรายชื่อในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ จำแนกตามรายชื่อในแต่ละด้าน

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับของการปฏิบัติ							
	เป็นประจำ		บ่อยครั้ง		เป็นบางครั้ง		น้อยครั้ง	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
การเคารพกฎระเบียบของสังคม								
1. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน	37.9	50.7	46.9	44.3	13.7	5.0	1.6	-
2. ไม่เล่น ไม่คุยขณะทำกิจกรรมหน้าเสาธงอยู่ในห้องเรียน ห้องประชุม หรือขณะรับประทานอาหาร	10.8	25.7	45.3	57.3	35.4	16.1	8.5	0.9
3. เดินเป็นแถวทุกครั้งเมื่อเปลี่ยนชั่วโมงเรียน หรือไปปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียน	8.1	26.6	49.6	58.4	35.4	14.1	7.0	0.9
4. ตรงต่อเวลาในการมาเรียน การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและเวลาที่ครูกำหนด	22.5	33.9	49.7	52.5	24.3	12.3	3.6	1.4
5. ช่วยกันรักษาความสะอาดทั้งในห้องเรียน บริเวณโรงเรียน และทิ้งขยะลงในถังที่ทางโรงเรียนจัดหาไว้ให้	21.5	39.3	46.6	50.0	28.67	10.2	3.1	0.5
6. เมื่อเข้ามาในบริเวณโรงเรียนแล้ว ไม่ออกนอกบริเวณโรงเรียนก่อนได้รับอนุญาต	44.5	63.2	39.2	31.4	15.0	4.8	1.1	0.7

ตารางที่ 4 (ต่อ)

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับของการปฏิบัติ							
	เป็นประจำ		บ่อยครั้ง		เป็นบางครั้ง		น้อยครั้ง	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
7. ไม่ส่งเสียงดังขณะเข้าไปใช้บริการในห้องสมุด	17.0	30.0	46.0	50.5	31.2	18.4	5.8	1.1
8. เดินเป็นแถวกลับบ้านโดยไม่แวะซื้ออาหาร หรือสิ่งของก่อนถึงบ้าน	15.9	31.8	49.8	56.1	29.8	11.8	4.5	0.2
การเคารพสิทธิของผู้อื่น								
9. ไม่พูดคุยกดหรือลุกเดินรบกวนทำลายสมาธิผู้อื่น ขณะกำลังเรียนหรือปฏิบัติกิจกรรม	13.5	28.6	44.6	54.1	33.3	16.8	8.6	0.5
10. ไม่หยิบสิ่งของผู้อื่นไปใช้หรือนำไปเป็นของตน โดยไม่ได้รับอนุญาต	19.6	38.4	56.9	54.3	16.9	6.8	6.7	0.5
11. ไม่นำทรัพย์สินของโรงเรียนมาเป็นทรัพย์สินของตนเอง	30.5	44.8	51.1	47.7	9.6	6.8	8.7	0.7
12. ไม่กระทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นและของส่วนรวมเสียหาย	28.7	43.7	48.2	49.4	15.9	6.4	7.2	0.5
13. ไม่รังแกหรือกลั่นแกล้งผู้อื่นให้อับอายและได้รับบาดเจ็บ	24.2	43.2	50.7	50.0	19.5	6.4	5.6	0.5
14. เข้าแถวรับ ส่งงานหรือรับบริการต่าง ๆ ตามลำดับก่อนหลัง	29.3	42.7	52.5	50.0	14.9	7.0	3.4	0.2
15. ไม่ใช้วาจาล้อเลียนหรือก้าวร้าวผู้อื่นให้ได้รับความเสียหายหรืออับอาย	22.0	36.4	50.8	52.7	23.4	10.0	3.8	0.9
16. ชื่นชม ยกย่องให้เกียรติผู้อื่นที่ทำความดีด้วยใจจริง	25.5	39.8	55.2	54.5	17.1	5.0	2.3	0.7
การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น								
17. เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น	25.0	39.1	58.3	53.7	14.6	7.2	2.0	-
18. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากความคิดเห็นของตนเอง	22.1	40.5	59.0	52.8	16.9	6.7	2.0	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับของการปฏิบัติ							
	เป็นประจำ		บ่อยครั้ง		เป็นบางครั้ง		น้อยครั้ง	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
19. ให้ความสนใจรับฟังผู้อื่นแสดงความคิดเห็น	22.6	39.3	56.6	53.7	17.4	6.0	2.7	0.9
20. ยอมรับฟังเมื่อมีผู้วิพากษ์วิจารณ์ด้วยเหตุผล	23.4	36.5	56.1	57.2	18.9	5.6	1.6	0.7
21. ยอมรับและปฏิบัติตามมติกลุ่มด้วยความเต็มใจ	24.3	36.0	54.7	54.9	20.0	8.4	0.9	0.7
22. มีส่วนร่วมในการลงมติโดยพิจารณาด้วยเหตุผล	20.9	37.2	57.2	54.4	19.4	7.9	2.5	0.5
23. ยกมือขออนุญาตประธานหรือผู้ที่กำลังพูดทุกครั้งก่อนที่ซักถามหรือแสดงความคิดเห็น	19.8	32.8	46.7	50.9	25.3	14.9	8.2	1.4
24. เคารพและเชื่อว่าความคิดเห็นของแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน	20.9	32.8	57.9	58.4	18.7	7.4	2.5	1.4

จากตารางที่ 4 ร้อยละของการปฏิบัติ พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน คือ ด้านเคารพกฎระเบียบของสังคม ด้านเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ร้อยละของแต่ละพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติเป็นประจำหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลองทุกพฤติกรรมของรายการทั้ง 3 ด้าน และร้อยละของพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติบ่อยครั้งส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น ส่วนการปฏิบัติเป็นบางครั้งและปฏิบัติน้อยครั้งหลังการทดลองลดลงทุกด้านและทุกรายการพฤติกรรม

1.2 จำแนกตามรายชั้นเรียนและรวมทุกชั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน จำแนกตามรายชั้นเรียนและรวมทุกชั้น มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ จำแนกตามรายชั้นและรวมทุกชั้น

ชั้น	การสังเกต	$\bar{x}$	S.D.	t-test	Sig
ประถมปีที่ 1	ก่อนการทดลอง	65.52	12.29	8.054	.01
	หลังการทดลอง	83.52	9.09		
ประถมปีที่ 2	ก่อนการทดลอง	75.53	11.56	8.226	.01
	หลังการทดลอง	88.65	8.18		
ประถมปีที่ 3	ก่อนการทดลอง	70.38	12.74	0.107	.01
	หลังการทดลอง	75.21	7.74		
ประถมปีที่ 4	ก่อนการทดลอง	66.35	11.43	6.494	.01
	หลังการทดลอง	76.62	8.48		
ประถมปีที่ 5	ก่อนการทดลอง	71.82	12.03	2.345	.01
	หลังการทดลอง	75.84	9.19		
ประถมปีที่ 6	ก่อนการทดลอง	67.23	12.11	1.517	.01
	หลังการทดลอง	70.38	8.64		
รวม	ก่อนการทดลอง	70.95	12.73	9.935	.01
	หลังการทดลอง	78.82	10.46		

จากตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมก่อนและหลังการทดลอง พบว่า คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมหลังการทดลองของนักเรียนรวมทุกชั้นมากกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{x} = 78.82$ และ 70.95 ตามลำดับ) มีการกระจายของคะแนนไม่ต่างกันมากนัก (S.D. = 10.46 และ 12.73 ตามลำดับ) และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 9.94$) เมื่อพิจารณารายชั้น พบว่า คะแนนพฤติกรรมหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกระดับชั้น

1.3 จำแนกตามรายด้านและรวมทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน จำแนกตามรายด้านและรวมทุกด้าน มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ จำแนกตามรายด้าน และรวมทุกด้าน

พฤติกรรม ประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม	การสังเกต	$\bar{x}$	S.D.	t-test	Sig
การเคารพกฎระเบียบของ สังคม	ก่อนการทดลอง	23.11	4.59	10.334	.01
	หลังการทดลอง	25.98	3.76		
การเคารพในสิทธิ ของผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	23.68	5.27	9.081	.01
	หลังการทดลอง	26.44	3.90		
การเคารพความคิดเห็น ของผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	23.86	4.90	7.463	.01
	หลังการทดลอง	26.20	4.11		
รวม	ก่อนการทดลอง	70.95	12.73	9.935	.01
	หลังการทดลอง	78.82	10.46		

จากตารางที่ 6 ผลของการเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการเคารพกฎระเบียบของสังคม ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นก่อนการทดลองและหลังการทดลอง พบว่าคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมรวมทุกด้านหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{x} = 78.82$ และ 70.95 ตามลำดับ) มีการกระจายของคะแนนไม่แตกต่างกัน (S.D. = 10.46 และ 12.73 ตามลำดับ) และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = 9.935$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คะแนนพฤติกรรมหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลองและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

2. เปรียบเทียบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน การยอมรับหลังการทดลองใช้รูปแบบของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1 – 3) และระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 – 6)

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน การยอมรับหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน การยอมรับของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1 – 3) และระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 – 6) มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน การยอมรับหลังการทดลองใช้รูปแบบของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 และระดับช่วงชั้นที่ 2 จำแนกตามรายด้านและรวมทุกด้าน

พฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน การยอมรับ	ระดับ ช่วงชั้น	$\bar{x}$	S.D.	t-test	Sig
การเคารพกฎระเบียบของสังคม	ช่วงชั้นที่ 1	24.36	3.21	8.821	.01
	ช่วงชั้นที่ 2	27.28	3.65		
การเคารพสิทธิของผู้อื่น	ช่วงชั้นที่ 1	25.13	3.85	8.860	.01
	ช่วงชั้นที่ 2	27.48	3.58		
การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	ช่วงชั้นที่ 1	24.39	3.91	8.682	.01
	ช่วงชั้นที่ 2	27.59	3.69		
รวม	ช่วงชั้นที่ 1	142.61	15.47	7.945	.01
	ช่วงชั้นที่ 2	155.05	16.05		

จากตารางที่ 7 การเปรียบเทียบพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน การยอมรับหลังและก่อนใช้รูปแบบของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 พบว่า พัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน การยอมรับหลัง – ก่อนใช้รูปแบบพฤติกรรมรายด้านทั้ง 3 ด้าน ช่วงชั้นที่ 2 มากกว่าช่วงชั้นที่ 1 เล็กน้อย ($\bar{x} = 16.05$ และ 15.47 ตามลำดับ) และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 7.945$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พัฒนาการพฤติกรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มากกว่าช่วงชั้นที่ 1 เล็กน้อย และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน (2) ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน และ (3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน จำนวน 26 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 447 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ

ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม

ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

2. พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน จำนวน 10 ข้อ และแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน จำนวน 24 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียน จำนวน 26 คน ส่วนการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน จำนวน 447 คน ผู้วิจัยได้อธิบายขั้นตอนในการสังเกต และวิธีการให้คะแนนแก่ครูผู้สอน การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t - test)

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1.1 สร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม พร้อมทั้งจะประพฤติปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ
- 1.2 บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม
- 1.3 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม
- 1.4 สร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเพื่อให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติด้วยความเต็มใจ
- 1.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมแก่นักเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- 1.6 การเสริมแรงแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ทั้งรายบุคคลและเป็นห้องเรียน โดยการยกย่องชมเชย และให้เกียรติบัตร เพื่อเป็นกำลังใจให้นักเรียนปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นนิสัยและจงใจให้นักเรียนคนอื่น ๆ ปฏิบัติตาม

2. ความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม

ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน บุคลากรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบดังกล่าวมากที่สุด (57.69%) รองลงมาเห็นด้วยมาก (30.77%) มีบุคลากรที่เห็นด้วยน้อยเพียง 11.54% เมื่อบุคลากรในโรงเรียนเกือบ 90% เห็นด้วยกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้กับนักเรียนของโรงเรียน เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบต่อไป

3. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน ผู้วิจัยนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้จริงเป็นเวลา 3 เดือน พบว่า คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน หลังการทดลองใช้รูปแบบรวมทุกชั้น ทุกระดับ โดยภาพรวมและรายด้านสูงกว่าคะแนนพฤติกรรมก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 ส่วนคะแนนการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้น พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมหลังการทดลองใช้รูปแบบนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 มีการพัฒนามากกว่านักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 ในทุกด้านทั้ง 3 ด้าน อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาได้ตามความต้องการของผู้วิจัย

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน พบว่า บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่เกือบ 90% เห็นด้วยกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โดยภาพรวมเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบแต่ละวิธีการ พบว่า บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่กว่า 90% จนถึง 100% เห็นด้วยกับวิธีการต่าง ๆ จะมีเพียงวิธีการเดียว คือ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ที่บุคลากรในโรงเรียนเห็นด้วยไม่ถึง 90% แต่สูงถึง 85% ผู้วิจัยขออภิปรายแยกแต่ละวิธีการ ดังนี้

1.1 บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครอง มีความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน จะเป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนอยากเลียนแบบผู้ที่ได้ใกล้ชิด ผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura 1977 : 22 – 29) ทั้งแม่แบบจริง เช่น บุคลากรในโรงเรียน และผู้ปกครอง และแม่แบบเป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่ การจัดบรรยากาศจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ และบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริศักดิ์ ไหมคำม (2543 : 75) พบว่า การใช้เทคนิคแม่แบบทำให้นักเรียนเลียนแบบและเกิดพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ จากผลการวิจัยออกมาในรูปแบบของการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านคุณธรรม

จากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้แม่แบบสามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมได้สูงขึ้น เพราะการเลียนแบบนักเรียนจะได้ประสบการณ์ตรงซึ่งสามารถนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจากการเริ่มที่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองให้ความรู้ที่ถูกต้อง มีคุณธรรม ทั้งที่บ้านและโรงเรียนช่วยกันเช่นนี้แล้ว นักเรียนจะตระหนักและเห็นคุณค่า ความสำคัญจากบุคคลที่ตนเองใกล้ชิดและเคารพ จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นแบบประชาธิปไตยและการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนทำให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิมและเป็นที่ต้องการของบุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทและมีอำนาจมากที่สุด ดังนั้นถ้าต้องการให้นักเรียนมีพฤติกรรมอย่างไร ต้องสั่งสอนอบรมและแนะนำจากผู้ใกล้ชิด สรุปได้ว่า บุคลิกภาพของผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

1.2 การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียนรวมทั้งบุคลิกลักษณะของครู เชื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมการที่จะช่วยสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เร็วขึ้นคือ พฤติกรรมของครู และความสัมพันธ์ของบุคลากรในห้องเรียน นักเรียนจะเข้าใจบทบาทของบุคลากรในโรงเรียนและของตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ด้วยกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการรับผิดชอบงานร่วมกัน มีอิสระในการคิดและพร้อมที่จะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล รู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีความสามัคคีมีน้ำใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เชื่อมมั่นในระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โรงเรียนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดคุณธรรมทั้ง 3 ประการ คือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม การที่จะให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงเพราะเห็นคุณค่าและความสำคัญของพฤติกรรมจะตรงกับความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนและผลการวิจัยของ กอบกุล ดิษฐ์แย้ม (2547 : 73) พบว่า รูปแบบการสร้างเสริมประชาธิปไตยของนักเรียนเป็นแผนการที่เน้น การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจมีความเหมาะสมดีมาก เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ จะช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์มากขึ้น

1.3 บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองสร้างความตระหนักให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีต่อประชาธิปไตยด้านคุณธรรม การสร้างจิตสำนึกต้องเริ่มต้นตั้งแต่บ้านหรือครอบครัวนักเรียน พ่อแม่ต้องวางแนวทางในการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังสิ่งที่ดีงามในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เช่น ต้องรู้กฎระเบียบของบ้าน เคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิที่พอเพียงและหน้าที่ของตนเอง เมื่อเข้าโรงเรียนบุคลากรในโรงเรียนจะส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น เช่นการเข้าแถวรับบริการก่อนหลัง และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองและหมู่คณะ มีเหตุผล มีความรู้ความเข้าใจปฏิบัติด้วยความเต็มใจและเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับ บุญมี เต๋อชนันต์กุล (2538 : 50) พบว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการทดลองมีคะแนนเจตคติต่อประชาธิปไตยสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตย ดังนั้นบทบาทของบุคลากรในโรงเรียนและบทบาทที่ดีที่ถูกต้องเป็นตัวอย่างที่ดีต่อลูกในการปลูกฝังการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนรู้จักพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้เห็นความสำคัญของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เน้นจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่มทุกกลุ่มประสบการณ์เพื่อปลูกฝังการทำงานเป็นทีม ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันและการปฏิบัติของทีมงาน การจัดกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อฝึกกระบวนการทำงาน การเคารพในสิทธิของผู้อื่น เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมรักการอ่าน ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้จะจัดตามนโยบายของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งกำหนดให้ทุกสังกัดจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย จะจัดในรูปของคณะกรรมการซึ่งจะวางแผนร่วมกันและแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ มีครูเป็นที่ปรึกษา เพื่อฝึกให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านการธรรมและปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ นักเรียนจะเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยตามคุณลักษณะที่ต้องการทั้ง 3 ประการ คือ ด้านการธรรม สำนึกศีลธรรม และปัญญาธรรม

1.5 การเสริมแรง โดยการยกย่อง ชมเชย การให้รางวัล ทั้งห้องเรียนและรายบุคคล การประกาศเกียรติคุณ การใช้แรงเสริม ในการปรับพฤติกรรมในทางที่ดีงามและทำอย่างเป็นระบบ สามารถปรับพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้ จากการวิจัยเมื่อนักเรียนได้พัฒนาตามรูปแบบดังกล่าว นักเรียนจะปฏิบัติตามพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรม อย่างสม่ำเสมอ และพยายามจะทำให้ดียิ่งขึ้นด้วยความภาคภูมิใจ เพราะเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรม ทำให้เห็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรในโรงเรียน และผู้ปกครอง และผู้ใกล้ชิดทางบ้านทำให้เกิดความเต็มใจที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมเดิม ไปสู่พฤติกรรมด้านการธรรม จากการให้เสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล ฯลฯ ทั้งได้อยู่ในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตยตลอดมา ทำให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและปฏิบัติพฤติกรรมเป็นประจำเกิดเป็นนิสัย ด้วยความเต็มใจและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ซึ่งเป็นความต้องการที่ให้ผู้อื่นให้เกียรติยกย่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มาสโลว์ (Maslow 1970 อ้างถึงใน Richard M. Ryckman 1985) ดังนั้นการเสริมแรงจึงเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้ประพฤติปฏิบัติ พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและมีความสุขที่จะปฏิบัติด้วยความเต็มใจ พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรมที่พัฒนาขึ้นนี้ เป็นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษาที่พัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อไปพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองเทียบกับอารยประเทศต่อไป

2. หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน การธรรมของนักเรียนแล้ว ส่งผลให้นักเรียนทุกชั้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรมมากกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งรายด้านและรวมทุกด้านเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญ เกิดการเรียนรู้และการเลียนแบบ สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ถ้าหากได้เห็นแม่แบบที่ดีและบุคคลที่ตนเชื่อถือศรัทธา รวมทั้งการเสริมแรงจะช่วยพัฒนาพฤติกรรมได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริศักดิ์ ไหมคำม (2543 : 78) ที่เปรียบเทียบการใช้เทคนิคแม่แบบ และการลงแบบปกติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการธรรมของโรงเรียนชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และผลของการวิจัยของ สุนทร จันทรี (2530 : 248) กล่าวว่า การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยมีโอกาสประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง ถ้าสามารถปลูกฝังให้เกิดกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพราะโรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่สอนคนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เนื่องจากเด็กกำลังพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : คำนำ) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติ ซึ่งจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็กเพราะเป็นวัยที่มีความบริสุทธิ์ สามารถซึมซับสิ่งที่ได้รับการสั่งสอนและอบรม นักเรียนประถมศึกษาจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่เหมาะสมที่สุดในการปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตย

จากผลการวิจัยการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียน หลังจากทดลองใช้รูปแบบแล้ว พบว่า นักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6) มีการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับสูงกว่านักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิรมล สุวรรณปิณฑะ (2545 : บทคัดย่อ) และของชนิดา จันเรียง (2545 : บทคัดย่อ) แสดงว่า นักเรียนที่มีวุฒิภาวะสูงจะพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับได้มากกว่านักเรียนที่มีวุฒิภาวะต่ำกว่า

จากผลการวิจัยสรุปว่า หลังจากการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับ พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียนโรงเรียนชุมชนทางตลิ่งชันสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบจึงเป็นที่ยืนยันได้ว่า การใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับนั้นได้ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรม นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง เห็นคุณค่าและความสำคัญ ทำให้นักเรียนมีคุณภาพยิ่งขึ้น เพราะเชื่อว่านักเรียนน่าจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเกิดเป็นนิสัย ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่เกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง และสังคมส่วนรวมต่อไปในอนาคต ดังนั้นจึงจัดได้ว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นมีประสิทธิผล และประสิทธิภาพสูงพอที่จะนำไปใช้พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียนโรงเรียนชุมชนทางตลิ่งชัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารนำรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมดังกล่าวไปใช้อย่างต่อเนื่องกับนักเรียนทุกคนในโรงเรียน

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระวิชาครูต้องสอดแทรกอย่างเหมาะสมไม่ควรให้ครูฝ่ายปกครองหรือครูคนหนึ่งคนใดรับผิดชอบฝ่ายเดียว

1.3 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเสริมแรงให้ครูที่เป็นแม่แบบที่ปฏิบัติดีที่สุด เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ครู และจะเกิดการพัฒนาอย่างถาวร

1.4 โรงเรียนควรประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเพื่อช่วยกันปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในทุกด้าน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 นำรูปแบบนี้ไปวิจัยกับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา คือ อนุบาล 1 และอนุบาล 2 บ้าง เพื่อเปรียบเทียบผลและพฤติกรรมของนักเรียน

2.2 ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านคารวธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กอบกุล ดิษฐแย้ม. การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน
มัธยมศึกษาโดยเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : กองการวิจัยทาง
การศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.
- การปกครอง, กรม กระทรวงมหาดไทย. แนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ :
สำนักนโยบายและแบบมมหาดไทย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2528.
- _____. รายงานบริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของกระทรวงมหาดไทย
18 เม.ย. 2526. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2526.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. "การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นวินัยและประชาธิปไตย คำบรรยาย
เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความ
เป็นประชาธิปไตย," ใน เอกสารฉบับที่ 1 โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อ
พัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การตำราคุรุสภา,
2540.
- จรรยาพร ธรณินทร์. การปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 8 – 9
(2540 – 2549). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประสานมิตร จำกัด, 2542.
- _____. เอกสารการสอนชุดพฤติกรรมวัยรุ่น. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.
- จุมพล หนิมพานิช. สถาบันและกระบวนการทางการเมือง. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2535.
- ชวน หลีกภัย. การนำคำขวัญนายกรัฐมนตรี เนื่องในวันเด็กแห่งชาติประจำปี 2543 ไป
สู่ปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.
- ชนิกา จันเจียง. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน
โรงเรียนประถมสาธิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2545.
- ทัตถกัมภีร์ จมูกตม. ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์พิมพ์เด่น, 2529.

ทองคำ หงษ์พันธ์. บทบาทของหัวหน้าฝ่ายปกครองและสวัสดิการของสถาบันฝึกหัดครู.

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

ทินพันธ์ นาคะตะ. "ประชาธิปไตย : ความหมายปัจจัยที่เอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ" วารสาร
ธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2517.

ทศนา เขมมณี. "ความหมายของประชาธิปไตย," สามัญศึกษา. 16, 1 (พฤษภาคม 2522) : 29 -
30.

_____. ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้นักเรียน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ธานินทร์ ภัยวิเชียร. ระบบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2512.

นิรมล สุวรรณปิณฑะ. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของ
นักเรียนโรงเรียนปลูกจิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2545.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2535.

บุญมี เด็ดขนันต์กุล. ผลการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อ
ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2538.

ปัญญา ปุຍเป็ย. การศึกษาบุคลิกภาพและประชาธิปไตยของอาจารย์วิทยาลัยครู. วิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2518.

ปิ่นประภา บุตรโสว. การศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบสืบสวนและวิธีสอนแบบปกติที่ส่งผล
ให้เกิดทัศนคติบุคลิกภาพประชาธิปไตยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคม
ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2523.

ปวย อังภากรณ์. ระบบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : ศูนย์พิมพ์พลชัย, 2529.

พจน์ ละเพียรชัย. ลักษณะสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สยามการพิมพ์,
2544.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). กระบวนการเรียนรู้. เอกสารพัฒนาระบบการเรียนรู้ระดับที่ 7
โครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

ไพโรจน์ สมงาม. "ปรัชญาของศาสนาคริสต์กับการพัฒนาวิญญาณตนเอง." ความมีวินัยในตนเอง.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

เมธี ปลั่งภานนท์. ปริญญาการศึกษาสำหรับครู. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

ยิ่ง ทศน์แก้ว. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานการปกครอง จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

รัตน์ พลารักษ์. บทบาทของครูในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบ

ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ :

ราชบัณฑิตยสถาน, 2543.

ลาวัลย์ รักไทยดี. การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนของครูในโรงเรียน

ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

วัชร ฐวธรรม. จิตวิทยามนุษย์นิยมกับการพัฒนาวินัยและประชาธิปไตย เอกสารคำบรรยายเกี่ยวกับ

แนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัย และความเป็น
ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541.

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. การบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2529.

_____ การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและมีวินัย

ในตนเอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2542.

_____ วารสารวิชาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธานพิมพ์, 2538.

_____ คำชี้แจงประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา, 2543.

_____ คู่มือส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2535.

_____ เอกสารแนะนำหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา, 2521.

วิสุทธิ โหธินแก่น. ผู้ปกครองที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, 2524.

วิระ ประเสริฐศิลป์. "ความเป็นนักบริหารมืออาชีพ" ใน เอกสารสาระการเรียนรู้ เล่ม 1 ชุดวิชา

ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.

ศิริกาญจน์ ทองอินทร์. "การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา," สารพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2529.

ศิริเพ็ญ สุวรรณเจริญสุข. การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างเยาวชนกับผู้ปกครองและ
เยาวชนกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐบาลเกี่ยวกับการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยแก่
เยาวชนนอกระบบโรงเรียนในสมุทรปราการ, สมุทรปราการ : ม.ป.ท., 2537.

ศิริศักดิ์ ใหม่คามิ. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้าน
การยอมรับของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานการศึกษา
จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2543.

ศุภมาศ เพชรสมบัติ. ผลของสถานการณ์จำลองควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรม
ประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้าน
หันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2540.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. การปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526.

สามัญศึกษา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือนิเทศการศึกษาการสอนประชาธิปไตย
ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2518.

_____. คู่มือสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา เอกสารลำดับที่ 9/2536. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2536.

_____. คู่มือสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ :
กองผลิตและอุปกรณ์การศึกษา, 2529.

สาโรช บัวศรี. เอกสารประกอบการอบรม เรื่อง ความหมายของประชาธิปไตยในแง่
การศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2520.

สุขุม นวลสกุล. ประชาธิปไตยสำหรับเมืองไทย. กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์, 2516.

สุโขทัยธรรมมาธิราช. มหาวิทยาลัย. สถาบันและกระบวนการทางการเมือง หน่วยที่ 1 – 7
พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535.

สุนทร จันทร์ตรี. การประถมศึกษาับประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2530.

สุรางค์ โค้วตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

อมร รัชกาลสัณย์. ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : สมาคมรัฐธรรมนูญ
เพื่อประชาชน, 2543.

- Bandura, Albert. **Social Learning Theory**. New jersey : Prentice – Hall, 1977.
- Bandura, Albert. Hasorld Ross and Danails Ross. "Initation of Film – Mediated Aggressive Models," **Child Development**, 6, 31 (March 1963) : 1 – 7.
- _____. "Observational Learning as a Function of Symbolization and Incentive set," **Child Development**, 1966.
- Cole, Richark Louis. "Citizen Participation, Democratic Theory and Urban Policy Process," **Dissertation Abstracts International**, 34, 9 (September 1974) : 6061 – A.
- Dahl, Robert A. **Modern Politicat**. New deth : Practice – Hell of India, 1965.
- Dean jaros. **Socialization to Politicat**. New York : Praeger Publishers, 1973.
- Dewey, John. **Democracy and Education**. New York : Thr Memillan Co., 1967.
- Friedman, Robert S. **Participation in democracy : A theory of Demoeeracy and Decmocrative Socialization**. Dissertation absteacts Interantional, 1973.
- Kessel, John H. **Microlitic : Individual and Group Levels**. New York : Holt Rinehart and Winston, 1970.
- Pennock J Rolard. **Democratic Political Theory**. New York : Princeton University Press, 1979.
- Pletner, Marquerite and Joyce Brady. "The Effects of Demacrative Classroom on the Behavior of 9 – 11 year old children," **Dissertation Abstracts International**, 1977.
- Richard Neimi. "Political Socialization," in Jeanne Knutson (ed.) **Handbook of Political Psychology**. SanFranciaco : Jersey Bass, 1973.
- Ryckman, Mrichard. **Theories of Personality**. 3rd ,ed. California : Brooks/Cole Pub: co Pacific Grove, 1985.
- White, Cotte jerome. "A Study of Democratic Sociopolotical Values Among High School Students in an Urban Setting," **Dissertation abstracts international**, 10 (October 1977) : 10.

ภาคผนวก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. นางสาวลัดดาวัลย์	แสงลำลี	อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนวัดฉัตรแก้วจกกลนี้
2. พระมหาหรรษา	ธมมหาโล	รองเจ้าอาวาสวัดใหม่ (ยายแป้น)
3. นายวิชาญ	เหรียญวิไลรัตน์	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดโตนด

ที่ ศร. 14 ๑/2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงนิรภัย
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

๗ มิถุนายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวลัดดาวัลย์ แสงลำลี อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนวัดฉัตรแก้วจกกลนิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ด้วย นางศิริพร เวียงสุคนธ์ อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนชุมทางดลิ่งชัน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดลิ่งชัน" ตามหลักสูตรครุ ศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระ ประเสริฐศิลป์
2. ดร.ทิวัตต์ นณิโชติ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระ ประเสริฐศิลป์)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2890-0841 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร 0-2472-5712

ที่ ศร. 41/2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

7 มิถุนายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหารัชมงคล อมมมหาโล รองเจ้าอาวาสวัดใหม่ (ยายแป้น)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ด้วย นางศิริพร เรืองสุคนธ์ อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนชุมทางดลิ่งชัน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดลิ่งชัน" ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิระ ประเสริฐศิลป์
2. ดร. ทิวัตร มณีโชติ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิระ ประเสริฐศิลป์)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2890-0841 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร 0-2472-5712

ที่ ศร.142 /2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงนิตยบุรี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

7 มิถุนายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายวิชาญ เจริญวิไลรัตน์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดโดนค

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ด้วย นางศิริพร เรืองสุคนธ์ อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนชุมทางดลิ่งชัน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมทางดลิ่งชัน" ตามหลักสูตรครู ศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วระ ประเสริฐศิลป์
2. ดร. ทิวัฒน์ มณีโชติ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วระ ประเสริฐศิลป์)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2890-0841 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร 0-2472-5712

แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน โรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน

ชื่อผู้สังเกต.....ชื่อผู้ถูกสังเกต.....

ชั้นประถมศึกษาปีที่.....ครั้งที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำอธิบาย ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติตามความเป็นจริง

ปฏิบัติเป็นประจำ 80 – 100 % 4 คะแนน

ปฏิบัติเป็นประจำ 60 – 79 % 3 คะแนน

ปฏิบัติเป็นประจำ 40 – 59 % 2 คะแนน

ปฏิบัติเป็นประจำ น้อยกว่า 40 % 1 คะแนน

พฤติกรรมนักเรียน	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	
การเคารพกฎระเบียบของสังคม 1. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน 2. ไม่เล่น ไม่คุยขณะทำกิจกรรม หน้าเสาธงอยู่ในห้องเรียน ห้องประชุม หรือขณะรับประทานอาหาร 3. เดินเป็นแถวทุกครั้งเมื่อเปลี่ยนชั่วโมงเรียน หรือไปปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียน 4. ตรงต่อเวลาในการมาเรียน การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและเวลาที่ครูให้นักมา 5. ช่วยกันรักษาความสะอาดทั้งในห้องเรียน, บริเวณโรงเรียน และ ทุ่งหญ้าลงในถังที่ทางโรงเรียนจัดหาไว้ให้					

พฤติกรรมนักเรียน	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	
6. เมื่อเข้ามาในบริเวณโรงเรียนแล้ว ไม่ออกนอกบริเวณโรงเรียนก่อนได้รับ อนุญาต 7. ไม่ส่งเสียงดังขณะเข้าไปใช้บริการ ในห้องสมุด 8. เดินเป็นแถวกลับบ้านโดยไม่แวะ ซื้ออาหาร หรือสิ่งของก่อนถึงบ้าน					
การเคารพสิทธิของผู้อื่น 9. ไม่พูดคุยกดหรือลูกเดินรบกวน ทำลายสมาธิผู้อื่น ขณะกำลังเรียน หรือปฏิบัติกิจกรรม 10. ไม่หยิบสิ่งของผู้อื่นไปใช้หรือนำ ไปเป็นของตน โดยไม่ได้รับอนุญาต 11. ไม่นำทรัพย์สินของโรงเรียนมา เป็นทรัพย์สินของตนเอง 12. ไม่กระทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่น และของส่วนรวมเสียหาย 13. ไม่รังแกหรือกลั่นแกล้งผู้อื่นให้ อับอายและได้รับบาดเจ็บ 14. เข้าแถวรับ - ส่งงานหรือ รับบริการต่าง ๆ ตามลำดับก่อนหลัง 15. ไม่ใช้วาจาล้อเลียนหรือก้าวร้าว ผู้อื่นให้ได้รับความเสียหายหรือ อับอาย 16. ชื่นชม ยกย่องให้เกียรติผู้อื่นที่ทำ ความดีด้วยใจจริง					
การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 17. เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น 18. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่ แตกต่างจากความคิดเห็นของตนเอง					

พฤติกรรมนักเรียน	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	เป็นบางครั้ง	น้อยครั้ง	ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	
19. ให้ความสนใจรับฟังผู้อื่นแสดงความคิดเห็น					
20. ยอมรับฟังเมื่อมีผู้วิพากษ์วิจารณ์ด้วยเหตุผล					
21. ยอมรับและปฏิบัติตามมติกลุ่มด้วยความเต็มใจ					
22. มีส่วนร่วมในการลงมติโดยพิจารณาด้วยเหตุผล					
23. ยกมือขออนุญาตประธานหรือผู้ที่กำลังพูดทุกครั้งก่อนที่ซักถามหรือแสดงความคิดเห็น					
24. เคารพและเชื่อว่าความคิดเห็นของแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน					

คุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรม
ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{x}$	S^2	$\bar{x}$	S^2		
1	3.875	.125	3.375	.268	2.262	คัดเลือกไว้
2	3.000	.000	2.625	.268	2.038	คัดเลือกไว้
3	3.375	.268	2.500	.857	2.333	คัดเลือกไว้
4	3.875	.125	3.250	.500	2.240	คัดเลือกไว้
5	3.875	.125	3.000	.286	3.872	คัดเลือกไว้
6	3.875	.125	2.750	.500	4.032	คัดเลือกไว้
7	3.375	.268	3.000	.000	2.038	คัดเลือกไว้
8	3.375	.268	2.500	.286	3.302	คัดเลือกไว้
9	3.375	.268	3.000	.000	2.038	คัดเลือกไว้
10	3.625	.554	3.000	.286	1.917	คัดเลือกไว้
11	4.000	.000	2.375	.286	8.832	คัดเลือกไว้
12	3.875	.125	3.000	.571	2.986	คัดเลือกไว้
13	3.750	.214	2.750	.500	3.333	คัดเลือกไว้
14	3.500	.286	2.875	.696	1.781	คัดเลือกไว้
15	3.500	.286	2.875	.411	2.119	คัดเลือกไว้
16	3.750	.214	2.750	.500	3.333	คัดเลือกไว้
17	4.000	.000	2.625	.554	5.268	คัดเลือกไว้
18	3.625	.268	2.625	.268	3.831	คัดเลือกไว้
19	3.625	.268	2.750	.786	2.410	คัดเลือกไว้
20	3.875	.125	2.875	.125	5.780	คัดเลือกไว้
21	3.750	.214	3.125	.696	1.849	คัดเลือกไว้
22	3.875	.125	3.125	.411	2.918	คัดเลือกไว้
23	3.375	.268	2.800	.283	3.302	คัดเลือกไว้
24	3.625	.268	2.375	.411	2.333	คัดเลือกไว้

จากตาราง พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น มีข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 24 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.781 ถึง 8.832 และทุกข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนกถึงเกณฑ์คือ $t < 1.75$ ดังนั้นจึงทำการคัดเลือกไว้

แบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

คำอธิบาย โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ท่านมีความคิดเห็นตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็นด้วย
1. การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนต้องสร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองก่อน				
2. การเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เต็มใจที่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน				
3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยมีส่วนทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม				
4. บรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนสามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนได้				
5. การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยสามารถช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน				
6. การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้				
7. การเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย และให้รางวัล ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง				

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็นด้วย
8. การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนควรเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียน				
9. กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยควรจัดแบบกระบวนการกลุ่ม และบูรณาการในทุกวิชา				
10. รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยการสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน การเสริมแรงยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยขึ้น				

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางศิริพร เรืองสุคนธ์
วันเดือนปีเกิด	8 พฤษภาคม 2490
สถานที่เกิด	อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	9/30 ถนนบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700 โทรศัพท์ 0-2433-2009
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2505	ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปทุมมานุกูล อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2508	ม.ศ. 3 โรงเรียนอุบลวิทยา อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2510	ม.ศ. 5 โรงเรียนสตรีนครศรีธรรมราช อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2511	ประโยคประถมศึกษา (ป.ป) วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2512	ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง (ปกศ.ชั้นสูง) วิชาเอกสังคม วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2524	ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป วิทยาลัยครูธนบุรี
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2514	ครูตรีโรงเรียนวัดบางขันแตก อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม
พ.ศ. 2516	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนวัดปฐมบุตรอิศาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2533	ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนวัดจักรแก้วจางลณี เขตบางพลัด กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2537	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนกิงเพชร เขตราชเทวี กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2542	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดตะล่อม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2544	ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ